

İŞLETMELERDE KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI VE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İLİŞKİSİ: İMKB-100 ŞİRKETLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Relationships Between Corporate Governance and Accounting Information Systems on Businesses: An Empirical Research on ISE-100 Companies

Engin DİNÇ*

Hasan ABDİOĞLU**

BAÜ
SBED
12 (21)

157

ÖZ

Problem Durumu: Son yıllarda yaşanan uluslararası finansal krizler sermaye piyasalarına olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Kurumsal yönetim anlayışı, işletmelerin güvenilir ve sağlam kurumlar haline gelebilmesi ve kaybedilen piyasa güveninin geri kazanılabilmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. İşletmeler, güvenilir ve sağlam yapılar oluşturabilmek için çok iyi organize edilmiş ve iyi işleyen bilgi sistemlerine ihtiyaç duyarlar. İşletme bilgi sistemleri içerisinde en önemlisi ise muhasebe bilgi sistemi (MBS)'dir. Muhasebe bilgi sistemi, kurumsal yönetim anlayışının gelişiminde ve bu yönde gerekli önlemlerin alınmasında ve ayrıca uygulama sonuçlarının ilgililere sunumunda önemli görevler üstlenmektedir.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkiyi istatistiki olarak ortaya koymak ve açıklamaktır. Bunun için, İMKB-100 endeksteki şirketler üzerinde ampirik bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Çalışma ile ilgili veriler anket tekniği ile İMKB-100 endekste, 01.04.2008-31.07.2008 dönemi arasında faaliyet gösteren şirketlerin yöneticilerinden elde edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Araştırmanın sonucunda, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasında istatistiki olarak pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca muhasebe bilgi sisteminin "Raporlama İlkesi", Örgüt Yapısı İlkesi", Açıklık ve Anlaşılabilirlik İlkesi" ve "Veri Biriktirme ve İşleme İlkesi" ile kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönlü güçlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Öneriler: Araştırma sonucunda kurumsal yönetim anlayışı ile muhasebe bilgi sistemi arasında önemli derecede pozitif yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda işletmelerde kurumsal yönetim anlayışının başarılı bir şekilde uygulanması ve yaşanan sorunlara çözümler sunulabilmesi amacıyla muhasebe bilgi sistemine önem verilmesi gerekmektedir. Zira muhasebe bilgi sistemi ve kurumsal yönetim anlayışı etkin bir yönetim için karşılıklı güç oluşturmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Muhasebe Bilgi Sistemi, Muhasebe

ABSTRACT

Problem Statement: Recent international financial crises have shaken the confidence in capital markets. The concept "corporate governance" has been developed in order to make enterprises reliable and strong corporations and to regain the lost confidence in markets. Enterprises need well-organized and smooth-running information systems in order to establish reliable and strong structures. The most important one among business information systems is accounting information system. The accounting information system assumes great responsibilities in the development of the sense of corporate governance and in taking the necessary precautions for that purpose and in presenting the implementation results to authorities.

Research Aims: The purpose of this study is to statistically determine and explain the difference between the sense of corporate governance and accounting information system in enterprises. For that purpose, an empirical study has been conducted on the companies in ISE-100 index.

Balıkesir
Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü
Dergisi
Cilt 12 Sayı 21
Haziran 2009
ss.157-184

* Yard. Doç.Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F, İşletme Bölümü

** Yard. Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi Bandırma İ.İ.B.F, İşletme Bölümü

Method: The data of the study has been obtained from the managers of the companies traded in ISE-100 index between 01.02.2008 and 31.07.2008. Descriptive statistics and correlation analyses have been used in the study of the data.

Findings and Results: At the end of the study, it has been concluded that there is a strong positive correlation between accounting information system and the sense of corporate governance. In addition, there has been discovered a statistically strong positive correlation between the principles of accounting information system, namely, "Reporting Principle", Principle of Organizational Structure", "Principle of Clarity and Understandability" and "Principle of Data Collection and Processing" and the principles of corporate governance.

Proposals: The study has concluded that there is a considerable positive correlation between the sense of corporate governance and accounting information system. In this context, importance should be attached to the accounting information system in order to ensure a successful application of corporate governance in enterprises and to present solutions to the problems experienced. The reason for this is that the accounting information system and the sense of corporate governance form a synergy for an effective management.

Keywords: Corporate Governance, Accounting Information Systems, Accounting

1.GİRİŞ

Kapsamlı ve hızlı bir değişim sürecine tanık olduğumuz günümüz iş yaşamında, ekonomik ve sosyal alanlarda ortaya çıkan sorunlar, yaşanan uluslararası finansal krizler, finansal bilgi hazırlayıcılarının güvenilirliklerine gölge düşürmektedir (Atabey ve Yılmaz, 2005). Yaşanan krizler ve skandallar, çıkar gruplarının şirketlere olan güvenlerini yitirmelerine sebep olarak, kurumsal yönetimi bir bilgi sistemi ve haberleşme yaklaşımı olarak ön plana çıkarmıştır. Bugün dünya genelinde finansal bilgi hazırlayıcılarının güvenilirliklerinin tekrar sağlanması için çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar sonucunda gündeme gelen kurumsal yönetim anlayışı, hedeflerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda kurumları, bir bilgi sistemi ve haberleşme yaklaşımı çerçevesinde profesyonelce yönetilen ve kontrol edilen bir yapıya dönüştürme çabasıdır.

Muhasebe, işletmelerin mali nitelikli işlemlerini kaydeden, sınıflandıran ve elde ettiği sonuçları finansal tablolar aracılığı ile çıkar gruplarına ulaştıran bir bilim dalıdır. Bu özelliği dolayısıyla da muhasebe, işletmenin anlaşılabilirliğini sağlayan bir lisan niteliğinde olup, literatürde "işletmenin dili" olarak nitelendirilmektedir (Dinç ve Kaya, 2006). Yaşanan mali skandallar neticesinde bilginin değer kazanması, tüm işletme fonksiyonlarında olduğu gibi muhasebe sürecinde de köklü değişikliklere sebep olmuştur. Çağımızda bilgi; birçok işletme, ekonomi ve toplum için temel kaynak niteliğindedir. Zira bugün işletmelerin temel rekabet faktörü, elle tutulan ürünlerden fiziksel varlığı olmayan bilgi unsuruna, entelektüel değerlere dönüşmüştür. Ayrıca her geçen gün artan sayıda işletme, kaliteli bilginin başarıda önemli bir rol oynadığına tanıklık etmektedir.

İşletmeler etkili bir yönetim sergileyebilmek için belirli ilke ve kurallara uygun hareket etmeli ve faaliyetlerini bu kurallar çerçevesinde şekillendirmelidirler. Bu yaklaşım, kurumsal yönetim anlayışının ortaya çıkışında temel unsur niteliğindedir. Kurumsal yönetim anlayışının temel unsuru ise bilgidir. Özellikle güvenilir, doğru, şeffaf, hesap verebilir, adil ve sorumluluk niteliklerini taşıyan uygun, ilgili ve zamanlı bilginin yeri ve önemi işletme yönetiminde son derece önemlidir. İşletme yönetiminde ihtiyaç duyulan nitelikli bilgi ise ancak kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin geçerli olduğu bir işletmede, muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilir. Bu çerçevede işletmelerde muhasebe bilgi sistemi, finansal durumunun planlanması, değerlendirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla ihtiyaç duyulan bilginin üretilmesini sağlamaktadır (Xu , 2003).

Yaşanılan finansal skandallar neticesinde şirketlerin faaliyetlerinin eksik ve yanıltıcı bir şekilde kamuoyuna aktarılması, bir kurum olarak şirketlerin meşruiyetini ve kamuoyu önündeki güvenini tartışmaya açık hale getirmiş, sermaye piyasalarına olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Sarsılan güvenin yeniden kazanılması amacıyla soruna çözüm olarak kurumsal yönetim anlayışı doğmuş ve küresel alanda ülkeler kendi değer ve ilkelerine uygun olarak kurumsal yönetim uygulama rehberleri yayınlamışlardır. Rehberlerde ortak vurgu olarak finansal raporlamada şeffaf, hesap verebilir, doğru, dürüst, eş zamanlı ve hızlı bilgi sunumuna değinilmiştir. Bu kapsamda yapılan düzenlemelerde, yaşanan sorunlara bir çözüm olmak üzere doğru, zamanlı, ilgili, hesap verebilir, şeffaf bir bilgi sunumu ve sorumlu bir yönetim anlayışının sağlanması amacıyla işletme yönetimleri ile muhasebe ve denetim meslekleri esas alınarak köklü düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu noktada işlemlerde muhasebe bilgi sisteminin finansal bilgi sunumunda işletme yönetimini, denetim mekanizmalarını ve kamuoyunu doğru bilgilendirmesi ve sarsılan güvenin geri kazanılmasında, kurumsal yönetim anlayışı ile çözüme sunduğu katkı son derece önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ile kurumsal yönetim anlayışı arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmektedir. Bu amaçla, öncelikle kurumsal yönetim anlayışı, ilkeleri ve önemi üzerinde durulmuş ve daha sonra işletmeler açısından muhasebe bilgi sisteminin önemi açıklanmıştır. Diğer bir bölümde ise muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişki teorik olarak ortaya konulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasındaki ilişkiyi ampirik çerçevede ortaya koyabilmek amacıyla İMKB-100 endekste, 01.04.2008-31.07.2008 dönemi arasında faaliyet gösteren şirketler üzerinde gerçekleştirilen araştırma ile ilgili yöntemler ve hipotezler açıklanarak bulgular değerlendirilmiştir.

2. KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI, İLKELERİ VE ÖNEMİ

Çağımızda yaşanan hızlı değişim ve gelişim süreci işletme yönetiminde yeni yaklaşımların doğuşuna sebep olmuştur. Kurumsal yönetim anlayışı da bu süreçte ortaya çıkmış yaklaşımlardan bir tanesidir (Akyüz, Görmüş ve Bektaş, 2008). Ulusal ekonomilerin büyümesi, uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesi, uluslararası sermaye akışkanlığının artması, şirket hissedarlarının işletme yönetimindeki etkinliklerinin azalması, şirket yönetim kurulları ve özellikle kurul içinde murahhas yönetici (CEO-Genel Müdür) unvanını taşıyan yöneticilerin verdikleri kararların öneminin artması gibi etkenler, kurumsal yönetim kavramının doğuşunda etkili olmuştur (Koçel, 2003). Kurumsal yönetimin bu kadar önemli bir konu haline gelmesinin nedenleri ise ortaklık yönetimlerindeki başarısızlıklar, suistimaller, gelişen piyasalarda yaşanan finansal krizler (Clark ve Demirağ, 2002), özel sektörün artan rolü, ülkelerin ekonomik olarak birbirlerine olan bağılıklarının artması ve ortaklıkların içinde buldukları yeni rekabet şartlarıdır (Şehirli, 1999). Bu gelişmeler sonrasında kurumsal yönetim, bütün dünyada, uluslararası teşkilatlarda tartışılmaya başlanmış, ülkeler, şirketler ve ilgili tüm kuruluşlar, kendileri için en doğru ve en iyi kurumsal yönetim biçimini aramaya başlamışlardır.

İşletme yönetimin profesyonel yöneticilerce belirlenen teknik bir düzenleme ve uğraş alanı olmaktan çıkıp toplumsal aktörlerle birlikte belirlenen süreçler bütününe dönüşmesi, kurumsal yönetim kavramının önemini artırmıştır (Çukurçayır, 2002). Türkçe literatürde “corporate governance” teriminin karşılığı olarak kullanılan kurumsal yönetim kavramı¹, şirketlerin faaliyetlerinin taraflara

¹ “Corporate Governance” terimi bazı yazarlarca Türkçeye “Yönetişim” olarak çevrilmiştir. Ancak yönetişim kavramının Türkçeye uygun düşmemesi, SPK ve İMKB gibi kurumların yanında çoğu akademisyenlerinde

karşı sorumluluklarının bilincinde olarak, şirketin değerini ve verimliliğini arttıran, şirketin ortaklarına, hissedarlarına ve çalışanlarına karşı önceden planladığı hedefleri tutturarak, bunu yaparken söz konusu taraflarla yasalara uygun, etik değerler çerçevesinde çalışmalarda bulunan bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Şenver, 2005). OECD'ye göre kurumsal yönetim, dar anlamda; "şirketlerin yönlendirildiği ve kontrol edildiği bir sistem", daha geniş bir anlamda ise "şirketlerin yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer çıkar grupları arasındaki ilişkiler yumağı" şeklinde tanımlanmıştır (OECD, 2004). İşletmelerde başarılı kurumsal yönetim uygulamaları, sadece kaynakların israfını önleyen iyi bir koruyucu değil, aynı zamanda da birçok ülkede talep edilen finansal şeffaflık, ortaklık faaliyetlerinin kontrol edilmesi, sosyal sorumluluk bilinci ve etik kuralların ve yatırımcıların korunması konusunda önemli bir unsur olarak görülmektedir (Shelton, 1998). Kurumsal yönetim anlayışının tek bir standart uygulama biçimi olmayıp ülkeden ülkeye uygulamalarda farklılıklar oluşabilmektedir. Bu farklılıklar ülkede yaşanan ekonomik ve toplumsal değişime ve bu değişime bağlı olarak ortaya çıkan değerler ve ilkelere göre şekillenmektedir. Kurumsal yönetim konusunda başlayan tartışmalar uluslararası alanda bir literatürün oluşmasını sağlamıştır. Bu literatürün oluşmasında, kod (code), kodex (codex), rehber (guidelines) gibi çeşitli adlar altında oluşturulan ilkeler ve prensipler, oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Doğu, 2003). Bununla birlikte küresel çerçevede kurumsal yönetim genel kabul görmüş dört ana ilke etrafında şekillenmektedir. Bunlar; şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluktur. Bu ilkeler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Şeffaflık ilkesi; mevcut durum ve olaylar hakkındaki bilginin ulaşılabilir, somut ve anlaşılabilir olmasını ifade etmektedir. Şeffaflık ilkesi, katılımcıların piyasa beklentileri hakkında bilgilendirilme gerekliliğine vurgu yaparak, belirsizlik zamanlarında piyasalarda istikrarın sağlanmasına yardımcı olmaktadır (TBB, 1999). Şeffaflık ilkesinin bir gereği olarak, işletmeler pay sahiplerine yönelik olarak bilgilendirme politikası oluşturmalı, dünyadaki son güncel gelişmelerin ülke koşulları göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi yapılmalı, periyodik mali tablolar ve raporlarda yer alacak bilgilerin bir standarda bağlanıp işlevsellik ön planda tutularak ayrıntılandırılması sağlanmalıdır. Özetle şeffaflık ilkesi, bilginin ulaşılabilir olmasını sağlama amacına yönelik düzenlemeleri içermektedir.

Hesap verebilirlik ilkesi; alınan kararların doğruluğunu kanıtlama ve sorumluluğunu kabullenme gerekliliğine işaret etmektedir. Hesap verebilirlik ilkesi, yönetim işlevinin ve sorumluluklarının açıklanmasını, hissedar ve yöneticilerin taleplerinin sıraya konulmasını ve nesnel kararlar alındığının yönetim kurulları tarafından izlenmesini öngörmektedir. Hesap verebilirlik ilkesi, menfaat sahipleri ile ilgili hususlara değinmekte ve işletme ile menfaat sahipleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine yönelik kuralları açıklamaktadır. İşletme ile ilgili menfaat sahipleri; pay sahipleri ile birlikte çalışanları, alacaklıları, müşterileri, tedarikçileri, sendikalar, çeşitli sivil toplum kuruluşları, devlet ve hatta işletmeye yatırım yapmayı düşünebilecek potansiyel tasarruf sahiplerini içermektedir (Tuzcu, 2003).

Adillik veya eşitlik ilkesi; pay sahiplerinin hakları ve pay sahiplerinin eşit işleme tabi olması konularını düzenlemektedir. Bu ilkede, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına, genel kurula katılım ve oy kullanma hakkına, kar payı alma hakkına ve azınlık haklarına ayrıntılı olarak yer verilmekte, ayrıca pay sahipliğine ilişkin kayıtların sağlıklı olarak tutulması ve payların serbestçe devri ve satışı konuları ile pay sahiplerine eşit işlem ilkesi ele alınmaktadır (Ege, 2004).

yönetişim kavramını tercih etmemesi sebebiyle, bu çalışmada kurumsal yönetim kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

Özetle adillik veya eşitlik ilkesi, kurumların yasal çerçeveler içerisinde hareket etmeleri ve kişilerin kendi davranışlarına kanunun tatbik edilebileceğini kabul etmeleri anlamına gelmektedir.

Sorumluluk ilkesi; kanunlara ve toplumsal değerlere uygunluğu güvence altına almak amacıyla doğru hedefler koymayı ve bunları uygulamayı amaçlamaktadır. Sorumluluk ilkesi doğruları teşvik eden ve yanlışları cezalandıran bir kontrol yöntemi olarak görülmektedir. Sorumluluk ilkesi ile şirket faaliyetlerinin kanunlara ve toplumsal değerlere uygun bir biçimde gerçekleştirilmesine yönelik olarak yönetimin sorumluluğuna işaret edilmektedir (Millstein, 1998).

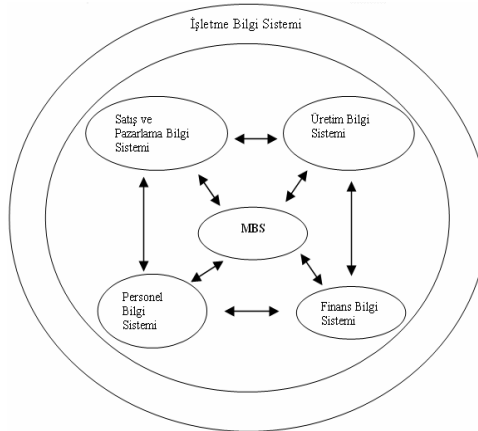
Literatürde kurumsal yönetim anlayışı ile ilgili yayınlanmış birçok teorik çalışma yanında, ampirik araştırmalarda mevcuttur. Yabancı literatürde kurumsal yönetim ile ilgili ilk çalışmalardan bir tanesi Shelton tarafından yapılmıştır. Shelton (1998), bu çalışmada, aile şirketlerinde kurumsal yönetim anlayışının her geçen gün daha fazla benimsenmesinin sebeplerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, aile şirketlerindeki yönetim başarısızlıkları ve suistimallerin kurumsallaşamama sebeplerinden bir tanesi olarak görüldüğü ve aile şirketlerinin başarılı bir şekilde yönetilebilmesi için kurumsal yönetim anlayışının gerekli olduğu sonucuna varmıştır. Hiraki, Inoue, Ito, Kuruki ve Masuda (2003) tarafından yapılan araştırmada kurumsal yönetim anlayışının işletme değeri ile ilişkisi incelenmiş ve araştırma sonucunda, kurumsal yönetim anlayışı ile işletme değeri arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Chung, Wright ve Kedia (2003) tarafından yapılan araştırmada ise şirketlerin sermaye yapısı ve ar-ge yatırımlarının şirketin piyasa değerini etkileyen önemli faktörler olduğu, ancak kurumsal yönetim anlayışının piyasa değeri üzerinde önemli bir etkisinin bulunmadığı sonucuna varmışlardır. Yabancı literatürde, çalışmaların çoğunun kurumsal yönetimin şirket performansı ve şirket değeri üzerine etkisinin incelendiği görülmektedir. Yerli literatür incelendiğinde ise benzer şekilde yapılmış ampirik çalışmaların bir çoğunun kurumsal yönetim anlayışının şirket performansı ve şirket değeri üzerine etkilerini ortaya koymaya yönelik oldukları görülmektedir. Bu çalışmalardan ilki, IMKB tarafından yaptırılan bir çalışmadır (Varış, Küçükçolak, Erdoğan ve Özer, 2001). Bu çalışmada, kurumsal yönetim ile şirket performansı arasında ilişki olup olmadığı araştırılmış ve kurumsal yönetim anlayışı ile şirket performansı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. SPK (2004) tarafından yaptırılan bir çalışmada ise, şirketlerin büyük çoğunluğunun kurumsal yönetim ilkelerine uymadıkları belirlenmiştir. Yine Küçükçolak ve Özer (2004), tarafından yapılan bir çalışmada, şirketlerin pay sahipleri ile ilişkilerde ayrı bir birim oluşturmaya sıcak bakmadıkları tespit edilmiş ve bu sebeple kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin uygulanmasında istekli olmadıkları yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca, kurumsal yönetim anlayışı ile şirket performansı arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığının tespiti yapılmıştır.

3. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE İŞLETMELER AÇISINDAN ÖNEMİ

Sistemler, bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni veya belirli bir amaç için oluşturulan ve özel bilgi gerektiren kurumsallaşmış faaliyetler bütünüdür. Bilgi ise, herhangi bir konu hakkında açıklamalar sunan veriler bütünüdür. Bu verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanması, depolanması ve işlenmesini sağlayan sistemler, bilgi sistemlerini oluşturmaktadır (Akyüz, Görmüş ve Bektaş, 2008). Bilgi, bugünün iş yaşamında, stratejik bir rekabet aracı niteliğindedir. Rekabetin son derece yoğun yaşandığı günümüz iş yaşamında, işletmeler, öne çıkabilmek amacıyla sahip oldukları kaynakları en etkin bir biçimde kullanma çabası içindedirler. Kaynakların etkin kullanımı noktasında ihtiyaç

duyulan temel unsur bilgidir. Bilgiden ekonomik bir değer sağlama amacıyla özellikle gelişmiş ekonomiler bilgiyi işleme ve yönetme amacındadırlar. Bunu sağlayabilen ekonomilerin, işletmelerin, toplumların ve bireylerin refah seviyelerinde artışlar gözlemlenmektedir. Bilginin bugün işletmeler için anlamı, değerli bir sermaye unsuru olmasıdır. İşletmelerin sahip olduğu bu önemli sermaye değerinden fayda sağlayabilmeleri, belirli ilke ve kurallar etrafında bilgi üretimini ve sunumunu gerçekleştirebilmelerine bağlıdır. İşletmeler için bilgi işleme; “elde edilen verilerden yöneticiye yararlı raporlar ya da genel anlamda bilgiler oluşturabilmek için bir takım araçlar kullanılarak yapılan işlemlerdir” (Gökdeniz, 2005, s.87). Bilgi işleme süreçleri ile sağlanan bilginin işletmede ilgili birim ve kişilere iletiliminin sağlanması ile işletme yönetimlerinin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi ve kaynakları etkin kullanılabilmesi mümkün olabilmektedir (Yılancı, 2001). Bu amaçlarla işletmelerde oluşturulan bilgi sistemleri, organizasyonu yönetebilmek ve karar verme mekanizmalarını desteklemek amacıyla gerekli bilgiyi toplamak, işlemek, saklamak ve dağıtmak gibi birbiri ile doğrudan ilgili unsurların oluşturduğu bir yapıyı ortaya koymaktadır.

İşletmelerin iç ve dış çevresiyle olan her türlü etkileşimleri, çeşitli bilgi sistemleriyle yönetime ulaşmakta ve yönetim bu bilgilerle sistemi kontrol altında tutabilmektedir. Bilgi sistemleri, işletmelerin çevresi, girdileri, süreçleri ve çıktılılarıyla yönetimi arasında her türlü iletişimi sağlayabilmektedir. Daha kapsamlı bir ifade ile işletme bilgi sistemi; işletmenin para, insan gücü, malzeme, makine, teknoloji, bilgi ve insan kaynaklarının amaçlar doğrultusunda en etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını planlamak, örgütlemek ve kontrol etmek için yönetimin gereksinim duyduğu işletme içi ve işletme dışı finansal ve finansal olmayan; niceliksel ve niteliksel bilgileri, gerektiği yer ve zamanda gerekli kişilere kullanabilecekleri şekilde sürekli olarak sağlamak amacıyla kurulan ve çalıştırılan sistemler bütünüdür (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). İşletme bilgi sistemi, alt bilgi sistemleri arasında bilgi alış verişine izin veren ve sistemleri entegre eden bir sistemler bütünüdür (Mugan Şimşak ve Akman, 2000). Bir diğer ifade ile işletme bilgi sistemi, işletmenin faaliyetlerine ilişkin bilgi üreten alt sistemlerden oluşan bir sistemler bütünüdür. Bütünsel olarak işletme bilgi sistemi; üretim bilgi sistemi, pazarlama bilgi sistemi, personel bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemi ve finansal bilgi sistemlerinden oluşmaktadır. Bu sistemler bir birinden bağımsız olmayıp işletme bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilginin üretimini sağlamak amacıyla ilişki içerisindedirler. Muhasebe bilgi sistemi işletme bilgi sisteminin bir alt sistemi olup, sistemler arasında ilişkinin sağlanması noktasında muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinin her biri ile ayrı ayrı ve çok yönlü bir ilişki içerisindedir. Bu ilişki aşağıdaki Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. İBS ve MBS Arasındaki İlişki

Kaynak: SÜRMEİ, Fevzi ve Diğerleri; 2001

İşletme bilgi sisteminin bir alt sistemi olan pazarlama bilgi sistemi, pazarlama işlevinin başarıyla gerçekleştirilebilmesi için, pazarlama planlaması, pazarlama kontrolü ve işlem süreçlerine ilişkin bilgileri sağlamaktadır. Pazarlama bilgi sistemiyle; mamul geliştirme, fiyatlama, reklâm, satış tahmini, pazar analizi, dağıtım kanalının seçimi gibi pazarlama kararları alınır, uygulanır ve uygulamalar kontrol edilerek gerekli düzeltici eylemlerde bulunulur. Pazarlama sisteminin ürettiği bilgi formlarının bir kopyası, muhasebe bilgi sistemine gönderilir ve muhasebe bilgi sisteminde girdi olarak işlem görürler. Üretim bilgi sistemi, mal ve hizmetlerin üretim süreçlerinin planlanması ve kontrolüyle ilgili tüm faaliyetleri kapsayan ve işletmenin üretim işlevini destekleyen bütünlük bir bilgi sistemidir. Üretim bilgi sisteminde üretilen tüm bilgiler ve bunların bilgi formlarına işlenmiş birer kopyaları, muhasebe bilgi sistemine ulaştırılır. İnsan kaynakları bilgi sistemi, ücret bordrolarının hazırlanması, personel sicillerinin tutulması, personel seçme, işe yerleştirme, personel değerlendirme, personel verimliliği, personel eğitimi, personel sağlığı ve güvenliği konularını kapsamına alır. İnsan kaynağı bilgi sistemi, insan kaynağı yönetimini destekleyen ve diğer bilgi sistemleriyle etkileşim içinde bulunan bir bilgi sistemidir. İşletmede çalışan tüm personele ilişkin bilgiler bilgisayar veri tabanına girilir. Gerektiği zamanda herhangi bir personele ilişkin kayda hızlı bir erişim sağlanarak gerekli bilgiler elde edilir. İnsan kaynakları bilgi sisteminde üretilen bilgiler ve bunların bilgi formlarına işlenmiş birer kopyaları, muhasebe bilgi sistemine ulaştırılır. Finansal bilgi sistemi, işletmenin finansal kaynaklarının bulunması, bu kaynakların işletme varlıklarına yatırılması ve tüm finansal faaliyetlerin denetimini destekleyen bir bilgi sistemidir. Sermaye bütçelemesi, finansal tahmin, finansal bilgi sisteminin önemli alt sistemleridir. Finans bilgi sisteminin ürettiği bilgi formlarının bir kopyası, muhasebe bilgi sistemine gönderilir ve orada girdi olarak işlem görürler. Yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere işletmedeki bütün finansal olaylara ilişkin veriler, nihayetinde muhasebe bilgi sisteminde toplanmaktadır. İşletmelerle ilgili bilgi üreten ve toplumun her kesimine sağladığı yararlar nedeniyle pragmatik bir bilim olarak da nitelenen muhasebenin ürettiği bilgilerin değerini ise muhasebe bilgi sisteminin etkinliği belirlemektedir. Muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ayrıca işletme yönetimin etkinlik düzeyini belirlemektedir (Kısakürek ve Pekcan, 2005). İşletmelerin planlama, koordinasyon ve kontrol faaliyetlerinin sağlanmasında, bilgi sunan ve sunduğu bilgilerinden yararlanan sistemlerden biri olan muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetimlerinin fonksiyonlarını yerine getirmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir (Doğan, Tanç ve Güngör Tanç, 2004). Muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinden topladığı bilgiler aracılığı ile işletme departmanları arası kontrolü ve denetimi sağlayabilmektedir. İşletmelerde muhasebe bilgi sistemi beş temel konuda bilgi oluşturmaya çalışmaktadır (Güzel ve Mersin, 2007). Bunlar;

- Uzun vadeli planların hazırlanması ve bunlarla ilgili stratejilerin geliştirilmesi,
- İşletme kaynaklarının dağılımı ile ilgili kararlar,
- Faaliyetlerle ilgili maliyet planlaması ve kontrolü,
- Performans ölçümü ve değerlendirilmesi,
- Finansal bilgilerin oluşturulması ve raporlanması,

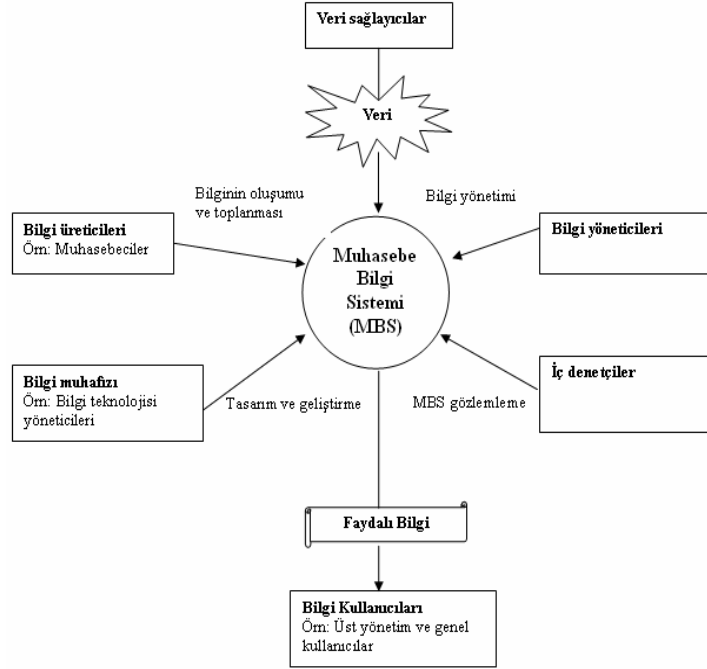
Muhasebe bilgi sistemi; yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlamaya yönelik bir sistem olarak tanımlanabilir (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Bu yönüyle muhasebe bilgi sistemi, organizasyon bilgi sisteminin en temel ögesi (James, Krishnan, Padman, ve Kaplan,) olup işletmenin sürekliliğini sağlama yönünde

işletme faaliyetlerinin geleceğe yönelik koşullar dikkate alınarak planlanmasına olanak sağlamaktadır. Bu sistem, hem geleneksel muhasebe işlevlerini yerine getiren ve hem de yönetim muhasebesi, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, işletme bütçesi gibi yönetsel işlevleri içeren geniş bir bütündür.

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin hedeflerine metodlu ve sistematik bir biçimde ulaşmasını sağlamaya yönelik olup, bilgi işleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bilgi işleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin ayrıntılı tasarımını oluşturmada ve sistemi uygulamaya geçirmede rol oynamaktadırlar. Bu aşamada gereken işlemlerin planlanmasından başlanarak alt sistemlerin tanımlanması, sistem için gereken bilgi işlem faaliyetlerinin belirlenmesi, sistemde kolaylık sağlayacak kodlama işlemlerinin yapılması, veri temellerinin ve sistemde işleme koyulacak belgelerin geliştirilmesi, sisteme uygun olan donanımın seçilmesi, işletmenin sistem için gerekli olan örgütsel yapının yenilenmesi ve sistemi anlatan, tanıtan ve ne işe yarayacağını gösteren dokümanların hazırlanması ile muhasebe bilgi sisteminin ayrıntılı tasarımı tamamlanmış olur. İşletmeler kendilerine uygun bir muhasebe bilgi sistemini oluştururken, sistem için gerekli aşamaları yerine getirmeleri gerekmektedir (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Bir diğer ifade ile muhasebe bilgi sisteminin oluşturulmasına karar veren işletmeler, sistemin ayrıntılı tasarımını ve uygulamasını yapmalıdırlar.

Sistemin öğeleri, o sistemin belirlenebilen ve birbirine bağlı olan, sistemi çalışır duruma getiren ve sisteme işlerlik kazandıran somut elemanlardır. Muhasebe bilgi sistemini oluşturan öğeleri bilmek ve bu öğeler arasındaki ilişkileri doğru bir şekilde kurmak işletmelerde kurumsal yönetim uygulamalarının etkinliğinin sağlanabilmesi açısından önemlidir. Muhasebe bilgi sisteminin işlevini yerine getirebilmesi için sisteme işlerlik kazandıran öğeler; personel ve haberleşme araçlarından oluşmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminin bir ögesi olarak personel; verileri bilgi işlem eylemleri ile işleme tabi tutan ve sonuçta gerekli bilgilere dönüştüren, muhasebe bilgi sistemine düşen görevleri yerine getiren, konuyu bilen ve sistemi çalıştıran kişilerdir. Haberleşme araçları ise veri veya bilgilerin toplanması ve bilgi işlem faaliyetlerine tabi tutulması için gerekli belgelerdir. Haberleşme araçlarının düzenlenmesi veya defter tutulması zorunluluk olarak yasalarla belirlenmiştir. Öte yandan işletmelerin büyüklüğü, muhasebeye verilen önem gibi faktörlere bağlı olarak yasal zorunluluk olmadığı halde işletmelerde farklı haberleşme araçlarına rastlanabilir. Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçları ile ilgilenen kişi ve kurumlara bilgi sağlayan sistemdir. Muhasebe bilgi sisteminin farklı gereksinimleri tatmin etmesi, doğru, güvenilir ve zamanında bilgilerle raporlar hazırlanmasıyla mümkündür. Bütün bunlar için, muhasebenin genel kabul görmüş ilkelerinden yararlanılır. Bu ilkelerin amacı, muhasebe bilgi sisteminde muhasebe uygulamalarındaki farklılıkları azaltmak, işletme içi ve işletmeler arası karşılaştırmaya uygun mali tabloların, raporların elde edilmesine olanak sağlamaktır (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Diyebiliriz ki muhasebe uygulamalarının çağdaş özellikleri, bilgi ve raporlama sisteminde ortaya çıkmakta ve bu bilgilerin güvenilir, kolay anlaşılabilir ve ulaşılabilir olması önem taşımaktadır. Muhasebenin bir sistem anlayışı içerisinde ele alınmasının önemi küresel alanda gün geçtikçe daha da iyi bir şekilde kavranmakta, bilgi kullanıcılarına düzenli ve zamanlı bilgi akışı sağlanmasının gerekliliği sürekli vurgulanmaktadır. Ükelere yayılan işletmelerle ilgili çıkar grupları, finansal raporlama karşılaştırmaları yaparak yatırım kararları vermektedirler. Bu karşılaştırmaları sağlıklı yapabilmek için muhasebe bilgi sisteminden sağlanan hesap verebilir, sorumluluk anlayışına dayalı, şeffaf ve güvenilir finansal raporlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada muhasebe bilgi

sistemi, işletme ile ilgili finansal raporların şeffaf, sorumlu ve hesap verebilir bir anlayışla hazırlanmasında önemli bir araçtır. Bu anlamda muhasebe bilgi sisteminin yerine getirdiği görevlerin, kurumsal yönetim anlayışı ve ilkeleri ile de benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Aşağıda muhasebe bilgi sisteminde veri akışı ve çıkar grupları ilişkisi Şekil 2 eşliğinde sunulmuştur.

Şekil 2. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Akışı ve Çıkar Grupları İlişkisi

Kaynak: Xu,2003:54

İşletmelerde muhasebe bilgi sisteminin oluşturulmasında dikkate alınması gereken bir takım ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Karacaer ve İbrahimoglu, 2003).

Uygun Maliyet İlkesi: Bu ilke, muhasebe bilgi sisteminin kurulması ve işletilmesinde fayda-maliyet analizine dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Raporlama İlkesi: Bu ilke, muhasebe bilgi sisteminin düzenli olarak ve gerçeği yansıtır şekilde mali tabloların ve diğer raporların hazırlanması gerektiğini ifade etmektedir.

İnsan Etkeni İlkesi: Muhasebe bilgi sistemini işletecek personelin yeterli sayıda ve mesleki yeterliliğe sahip olması gerektiğini ifade etmektedir.

Örgüt Yapısı İlkesi: Muhasebe bilgi sisteminde, kusursuz bir personel yönetiminin olması, yetki ve sorumlulukların uygun bir şekilde dağıtılması, görev tanımlarının yapılmış olmasını ifade etmektedir.

Açık ve Anlaşılabilir Olma İlkesi: Muhasebe bilgi sisteminin rahatlıkla anlaşılabilir ve açık olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu ilke gereğince bir sistemin etkin olması, karmaşık olmasını gerektirmemelidir.

Veri Biriktirme ve İşleme İlkesi: Muhasebe bilgi sistemi içerisinde gelen verilerin düzenli bir şekilde kaydedilmelerini, bu kayıtların işlenerek çeşitli bilgiler üretilmesini ve bu bilgilerin belgeler yardımı ile saklanmasını ifade etmektedir. Bu ilke, kısaca, girdi-işlem-çıkı olarak tanımlanmaktadır.

Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin, işletmenin geleceği ile ilgili olarak bilgiyi nasıl kullanacağını belirlemekte olup günümüz işletmeleri için stratejik düzeyde

önem arz eden bir rekabet aracıdır. Aşağıda işletmeler için son derece önem arz eden muhasebe bilgi sisteminin kurumsal yönetim anlayışı ile ilişkisi teorik çerçevede açıklanmaya çalışılmıştır.

4. KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI VE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İLİŞKİSİ

İşletmelerin dahil oldukları ticari olayları, organize bir yapı içerisinde kayıt altına alarak raporlayan, işletmenin yaşamı ve ticari başarısı hakkında bilgi veren muhasebeden, sadece belli kişi veya grupların değil tüm ilgi gruplarının da çıkarlarını dikkate alacak şekilde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst bir yaklaşımla; işletmenin ekonomik, yasal, ahlaki ve sorumluluk girişimlerine katkı sağlaması beklenmektedir. Bugün işletmelerden doğru ve güvenilir muhasebe kayıtları yanında, işletme ile ilgili taraflara gereksinim duydukları bilgileri sorumluluk anlayışı ile anlaşılır bir biçimde, şeffaf, hesap verebilirlik yaklaşımı ile zamanında sunmaları istenmektedir (Demir, 2005). Bu kapsamda işletmenin muhasebe bilgi sisteminden beklentiler ancak işletmede geçerli kurumsal yönetim anlayışı ile mümkün olabilecektir (Özkol, Çelik ve Gönen, 2005).

Muhasebe bilgi sistemi; organizasyonun planlamasına, gelişimine ve operasyonel ve finansal durumun iyileştirilmesine yönelik bilgi üretimini sağlamaktadır. Ayrıca muhasebe bilgi sistemi, organizasyon yöneticilerine yönelik olarak direkt bilgi sunumunda bulunmaktadır (Bushman ve Smith, 2001). Bununla birlikte muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen veriler, dışsal çıkar sahiplerine de (devlet ve hissedarlar gibi) rapor edilmektedir. Hem içsel ve hem de dışsal çevreler açısından işletme hakkındaki finansal bilginin öneminden dolayı, muhasebe bilgi sisteminde bilgi kalitesi önem arz etmektedir. Özellikle şeffaf, hesap verebilir ve sorumluluk anlayışına dayalı finansal bilgi raporlarının düzenlenmesinde muhasebe bilgi sistemine önemli sorumluluklar düşmektedir.

İşletmede kurumsal yönetim anlayışının hayata geçirilmesinde rol oynayan yönetim kurulu ve denetim komitesi gibi kurumsal yönetim mekanizmaları muhasebe bilgi sisteminden destek sağlama ihtiyacı içerisindeyler. İşletmelerin sürekliliğini sağlayacak ve uzun süreli karlı, sağlıklı büyümelerini güven altına alacak kurumsal yönetim uygulamalarının kurumsal yönetim mekanizmalarınca oluşturulması ve devamlılığının sağlanması büyük ölçüde muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgiler ile mümkün olabilecektir (A.Aysan, 2007). Bilgi üretiminden sağlanabilecek faydanın üst seviyelerde olabilmesi, bilginin güvenilir, zamanlı ve gereksinmelere uygun olarak üretilmesi ile mümkündür. Bu niteliklere sahip bir bilgi, kurumsal yönetim anlayışı ve ilkelerinin geçerli olduğu bir işletmenin, muhasebe bilgi sisteminden sağlanabilecektir.

Kurumsal yönetim anlayışının şeffaflık ilkesi, kamuoyunun, şirket faaliyetlerini düzenli ve sürekli olarak izleyebilmeleri için işletmeye ilişkin bilgilerin her yönüyle doğru bir biçimde iletiminin sağlanmasını esas almaktadır. Pay sahipleri ile ilgili kayıtların düzenli bir şekilde tutulması ve bilgi taleplerinin karşılanması ve bu suretle işletmenin geleceğine ilişkin kamuoyuna yönelik bilgilendirmelerin bir politika çerçevesinde sunumu, muhasebe bilgi sisteminden sağlanan finansal veriler ile mümkündür. Gerek yıllık ve gerekse dönemsel faaliyet raporları, mali tablolar ve dipnotlar mevcut mevzuat hükümleri ve uluslar arası finansal raporlama standartları çerçevesinde muhasebe bilgi sisteminde hazırlanır ve kurumsal yönetimin uygulama mekanizması olan yöneticiler tarafından bir uygunluk beyanı ile kamuya sunulur. Böylece yatırımcılar şirketi etkileyen temel konuları daha iyi anlayabilir ve verecekleri yatırım kararlarının uygunluğundan emin olabilirler. Kamuya açıklanacak bilgilerin, açıklamadan yaralanacak kişi ve kuruluşların karar vermelerine yardımcı olacak şekilde; zamanında, doğru,

eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir ve eş zamanlı bir biçimde kamunun kullanımına sunulmasında, muhasebe bilgi sisteminin ve kurumsal yönetim uygulama mekanizmalarının sorumlulukları vardır.

Kurumsal yönetim anlayışında sorumluluk ilkesi ile şirket faaliyetlerinin, kanunlara ve toplumsal değerleri yansıtan düzenlemelere uygunluğunu güvence altına almak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda şirketlerin faaliyet sonuçlarını ortaya koyan muhasebe bilgi sisteminden sağlanan finansal rapor ve beyanların kanuni esaslara (vergi mevzuatı, spk mevzuatı gibi) uygun olarak düzenlenmesi veya uluslar arası finansal raporlama standartlarına uygun bir raporlamanın yapılmasında, muhasebe bilgi sistemi sorumluluk taşımaktadır. Sorumluluk ilkesine aykırı uygulamalar kurumsal yönetim uygulama mekanizmaları nezdinde hukuki yaptırımları gerekli kılmaktadır. Kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri etrafında faaliyet gösteren bir muhasebe bilgi sisteminden sağlanan finansal bilgiler, şeffaf olma niteliği ile işletmelerin kendi düzenlemeleri ile yönetilirken bir hesaplaşma alanı oluşturmalarını sağlayabilecektir (Bayri, 2006).

Son yıllarda yaşanan kurumsal başarısızlıklar ve güvenilir bilgi elde edilememesi; işletmelerin muhasebe, denetim ve iç kontrol yapıları hakkında tartışmalara neden olmuştur. Bu doğrultuda çözüme yönelik gerçekleştirilen düzenlemeler, kurumsal yönetim anlayışının doğuşuna neden olmuştur. Kurumsal yönetim anlayışı işletmelerde etkin bir iç kontrol sisteminin varlığının önemine değinerek sağlıklı bir şekilde işlemesi için yönetimce gerekli önlemlerin alınmasını istemektedir. İşletmelerde güçlü bir iç kontrol yapısının unsuru; iyi işleyen, zamanında ve doğru bilgiler sağlayan muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol yapısının etkinlik düzeyi ve güvenilirliğinin sağlanması ile yakından ilgilidir. İyi bir iç kontrol yapısı ancak muhasebe bilgi sisteminin yönetimin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ile mümkündür (Türedi, 2007). Ayrıca işletmelerde etkili ve düzenli bir muhasebe bilgi sistemi ile hata, hile ve düzensizliklerin önlenmesi mümkündür (Bozkurt, 2000). Muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini ve güvenilirliğini artırdığı güçlü bir iç kontrol yapısı, finansal bilgilere olan güvenin bir ölçüsü olup denetim sonuçlarının güvenilirliğini de doğrudan etkilemekte ve kurumsal yönetim anlayışının işletmelerde geçerliliğini sağlamaktadır. İşletmelerde kurumsal yönetim uygulama mekanizmalarından bir tanesi olan denetim komitesi muhasebe bilgi sisteminin, finansal bilgilerin kamuya açıklanmasının, denetiminin ve şirketin iç kontrol sisteminin işleyişinin ve etkinliğinin gözetimini gerçekleştirmektedir. Etkin bir muhasebe bilgi sistemi kurumsal yönetim uygulama mekanizması olan denetim komitesine karşı işletmede iç kontrol sisteminin etkinliğine ve güvenilirliğine ilişkin bir dayanaktır.

Kurumsal yönetim anlayışı tek taraflılığı değil de karşılıklı bilgi alışverişinin ve yönlendirmelerin olduğu bir yapıyı ortaya koymaktadır. Anlayışın işletmelerde uygulanma başarısının sağlanabilmesi için ortak amaçlar doğrultusunda hareket edilme ihtiyacı söz konusudur. Zira kurumsal yönetim anlayışı, işletmenin hedeflerinin belirlediği yapıyı ortaya koymaktadır. Bu noktada muhasebe bilgi sistemi, kurumsal yönetim mekanizmalarına işletmenin amaçlarına ulaşmasında sağlıklı kararlar alınabilmesi için gerekli bilgilerin en doğru ve hızlı bir şekilde iletiliminin sağlandığı bir araç ve ayrıca da uygulamaların performans sonuçlarının değerlendirmesinde temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Kurumsal yönetim, işleme amaçlarının gerçekleştirilmesi doğrultusunda kurumları bir bilgi sistemi ve haberleşme sürecinde profesyonelce yönetildikleri ve kontrol edildikleri bir yapıya dönüştürme amacındadır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde muhasebe bilgi sistemi diğer bilgi sistemlerinden elde edilen verilerin işlenmesi ile elde edilen finansal verinin bir sistem dahilinde karar alıcılara en hızlı şekilde iletimini sağlamaktadır. Pazarlama, üretim, finans ve insan kaynakları bilgi sistemlerinden sağlanan veriler,

muhasabe sürecinde işletme yöneticilerinin karar almalarında kullanacakları bilgiye dönüşmekte ve ayrıca muhasabe bilgi sistemi, bilgi sistemleri arasında haberleşmenin ve bu doğrultuda kaynakların eşgüdüm içerisinde kullanımının sağlanması noktasında fonksiyonel bir işlev görmektedir. Böylece muhasabe bilgi sistemi, işletme yöneticilerine ve denetçilere faaliyetlerin kontrolüne ilişkin diğer bilgi sistemlerinden elde edilen bilgilerin sağlanmasında temel bilgi kaynağını oluşturmaktadır.

İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışı, muhasabe bilgi sisteminin etkinliğini ayrıca belirlemektedir. Bir başka ifadeyle kurumsal yönetim anlayışı işletmelerde muhasabe bilgi sisteminin sağlıklı bilgi üretiminde birincil rol oynamaktadır (Xu, 2003). Örneğin, kurumsal yönetim anlayışının şeffaflık ilkesi gereğince, uygulanan muhasabe politikaları ve düzenlenen faaliyet raporlarının gerçeğe uygun şekilde kamuya açıklanması istenilmektedir. Bilginin stratejik değerinin onun kalitesinde gizli olduğu düşüncesi esas alındığında, kurumsal yönetim anlayışının muhasabe bilgi sisteminin ürettiği bilgiye kalite sağladığı anlaşılmaktadır. İşletmelerde kurumsal yönetim ilkeleri esas alınarak çalışan bir muhasabe bilgi sistemi, zihinsel sermayeyi yönlendiren önemli bir araç olarak kurumsal başarıya ulaşmada rol oynayabilecektir (Özdemirci ve Cengiz, 2007).

İşletmenin muhasabe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin karar alıcılar için yararlı olabilmesi ancak bilginin kurumsal yönetim ilkelerinin geçerli olduğu bir işletmenin muhasabe bilgi sisteminden üretilmesi ile mümkündür. İşletmelerde muhasabe bilgi sisteminden sağlanan bilginin istenilen kurumsal yönetim ilkelerine uygunluğu, anlayışının işletme içerisinde yönetimce uygulanma istekliliği ve başarısı ile yakından ilgilidir. Kurumsal yönetim uygulama mekanizmaları muhasabe bilgi sisteminden beklenen işlevleri yerine getirebilmesine yönelik olarak anlayışın ilkelerini sistem içerisinde esas almalıdırlar. Aksi takdirde bilgi üretiminde ve bilginin iletiminde sorunlar yaşanabilmektedir. Bugün modern şirketin ortaya çıkarmış olduğu sahiplik ve kontrolün ayrışması ile taraflar arasında asimetrik bilgi sorunu doğabilmektedir. Asimetrik bilgi sorunu, ortak hareket edememe problemini doğurmakta ve bu probleme bağlı olarak bir takım maliyetler oluşmaktadır. Asimetrik bilginin var olduğu bir bilgi sisteminde yatırımcılar, yönetim uygulamaları hakkında daha az bilgiye sahip olabilmektedirler. Yaşanan bu bilgi eksikliği, işletmelerde ayrıca yönetim uygulamalarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Menfaat sahipleri arasında zamanlı ve akıcı finansal bilgi, muhasabe bilgi sistemi ile ilgili taraflara sağlanabilmektedir. Kurumsal yönetim anlayışı; yöneticiler, yatırımcılar ve kreditorler arasındaki çıkar farklılaşmasına yönelik olarak doğan bilgi asimetrisi sorununu, sorumlu, şeffaf, hesap verebilir ve eşitlik ilkesine dayalı eş zamanlı bilgi sunumu sağlayabilen muhasabe bilgi sistemi aracılığı ile gerçekleştirebilecektir.

İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışının uygulama sonuçlarının gözlemlenmesinde ve değerlendirmelerin yapılabilmesinde, muhasabe bilgi sistemi içerisinde üretilen ve finansal raporlar aracılığıyla sunulan bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Kurumsal yönetim, şirketlerin faaliyetlerini, planlarını, hedeflerini, verimliliklerini ve performanslarını değerlendiren ve kontrol eden bir sistemdir. Yönetim kurulu ve denetim komitesi gibi kurumsal yönetim mekanizmalarının anlayışın işletmelerde uygulanmasına yönelik değerlendirmelerini gerçekleştirebilmeleri için anlayışın mevcut uygulamalarının gözlemlenmesi ve eksikliklerin belirlenmesi noktasında muhasabe bilgi sistemi çok önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Ayrıca bilgiyi zamanında ve gerekli yerlere ulaştıran muhasabe bilgi sistemi, kurumsal yönetim uygulamalarının, işletme içerisinde gelişmesi ve yaygınlaşması açısından son derece önemli bir araçtır. Yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere kurumsal yönetim anlayışı ve muhasabe bilgi sistemi birbirini

karşılıklı olarak pozitif yönlü etkilemekte olup her ikisinin birbirine olan katkısı ve uygulamalardaki etkinliği, işletme verimliliğini, karlılığını ve değerini olumlu yönde etkilemektedir. Muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgiler yönetim aktivitelerinin sonuçlarının ölçülmesinde kullanıldığı gibi yönetimin, kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin uygulanma sonuçlarının ölçümünde de bir araç konumundadır. O halde muhasebe bilgi sistemi ve kurumsal yönetim anlayışı etkin bir yönetim için karşılıklı güç oluşturmaktadırlar.

5. İŞLETMELERDE KURUMSAL YÖNETİM ANLAYIŞI VE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İLİŞKİSİ: İMKB – 100 ENDEKSİNDE İŞLEM GÖREN ŞİRKETLER ÜZERİNDE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

5.1 Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bugün bütün yönetim yaklaşımlarının başarıya ulaşabilmesinde sağlıklı bilgi üretimi temel unsurdur. İşletmelerde bilgi üretimi ise temel olarak muhasebe bilgi sistemi ile sağlanmaktadır. Kurumsal yönetim anlayışı da, bir yönetim yaklaşımı olarak başarıya ulaşabilmesinde etkin bir muhasebe bilgi sistemine ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışmanın amacı; işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi ilişkisini ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşabilmek ve üst yöneticilerin düşüncelerini öğrenebilmek amacıyla anket tekniğinden faydalanılarak bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Anket yöntemi, belirlenen hedef kitle hakkında genel bir kaniya varılmak istendiğinde, hedef kitlenin tümü ya da seçilecek örneklem üzerinde yapılan genel bir incelemeyi kapsamaktadır (Baş , 2006).

Araştırma kapsamını, İMKB-100 endeksinde, 01.04.2008-31.07.2008 tarihleri arasında, çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren şirket yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmada ana kütle olarak, İMKB-100 endeksinde yer alan şirketlerin seçilmesinin sebebi, bu şirketlerin kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi konularında yaşanan değişimlerin öncüsü olmalarıdır. Bu nedenlerle, İMKB- 100 endeksinde faaliyet gösteren şirketler hedef kitle olarak seçilmiştir. Araştırmada örneklem sayısının sınırlı olmasından dolayı katılımcıların araştırmaya katılım motivasyonu azalabileceği düşünülerek araştırmanın ön-test (pilot) çalışması yapılmamıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümünde şirketlerin ve katılımcıların genel özelliklerine (demografik yapı, faaliyet süresi, faaliyet alanları, eğitim gibi) ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde kurumsal yönetim anlayışına etki edebilecek muhasebe bilgi sistemi ilkelerine yönelik yargılar, üçüncü bölümde ise yöneticilerin kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri ile ilgili düşüncelerini öğrenmeye yönelik yargılara yer verilmiştir. İkinci ve üçüncü tablolardaki sorular, 5'li likert ölçeğinde hazırlanmıştır. Anket formu, İMKB – 100 endeksinde işlem gören şirketlere gönderilmiş, ancak bu şirketlerin yalnızca 30 tanesinden geri dönüş sağlanabilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen cevaplar excel programı yardımı ile bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 11 paket programı yardımı ile analiz edilmiştir.

5.2 Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında bir ilişki olup olmadığı ilk araştırılacak konular arasındadır. Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında ilişki olduğu bir çok akademisyen tarafından teorik açıklamalarla ifade edilmektedir. Bu akademisyenlerden, Bushman ve Smith (2001), tarafından yapılan bir çalışmada, kurumsal yönetimin ilkeleri içerisinde de yer alan, şeffaf, hesap verebilir ve sorumluluk anlayışına dayalı finansal bilgi

raporlarının düzenlenmesinde muhasebe bilgi sistemine önemli roller düştüğü belirtilmektedirler. Baker ve Wallagey (2000), tarafından yapılan çalışmada ise, etkin bir kurumsal yönetim için etkin bir raporlama sistemine ihtiyaç duyulduğu, etkin bir raporlama sisteminin ise etkin bir finansal muhasebe sistemi ile mümkün olabileceğini belirtilerek, kurumsal yönetim ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkiye vurgu yapılmıştır. Pesqueux (2005), tarafından yapılan çalışmada, muhasebe sisteminin şirket yönetiminde oynadığı kritik rol açıklanmaya çalışılmış ve muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkiye vurgu yapılmıştır. Yerli literatür incelendiğinde ise kurumsal yönetim ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişki ile ilgili fazla bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir. Mevcut çalışmalar içerisinde Demir (2005), tarafından yapılan çalışmada Bushman ve Smith (2001), tarafından yapılan çalışma ile ortaya konulan benzer görüşler savunulmuştur. Özkol, Çelik ve Gönen (2005), tarafından yapılan bir çalışmada ise, muhasebe uygulamalarının başarılı olabilmesi için kurumsal yönetim anlayışının gerekli olduğu, kurumsal yönetim anlayışının muhasebe uygulamalarını daha etkin hale getireceği belirtilmiştir.

Yapılan çalışmaların incelenmesi neticesinde hem yabancı ve hem de yerli akademisyenlerin birçoğunun muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasındaki ilişkiyi kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu ilişkiyi istatistikî olarak ortaya koyacak bir çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple, çalışmamızın ilk hipotezi aşağıdaki şekilde geliştirilmiştir.

H1: Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişki genel olarak test edildikten sonra, birçok akademisyen tarafından muhasebe bilgi sisteminin ilkeleri olarak sayılan “uygun maliyet”, “raporlama”, “insan etkeni”, “örgüt yapısı”, “açıklık ve anlaşılabilirlik” ve “kayıt ve arşiv” ilkeleri ile kurumsal yönetim ilkeleri olarak küresel çerçevede genel kabul gören “adillik ve eşitlik”, “şeffaflık”, “hesap verilebilirlik” ve “sorumluluk” ilkeleri arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H2: Muhasebe bilgi sisteminin “uygun maliyet ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

H3: Muhasebe bilgi sisteminin “raporlama ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

H4: Muhasebe bilgi sisteminin “insan etkeni ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

H5: Muhasebe bilgi sisteminin “örgüt yapısı ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

H6: Muhasebe bilgi sisteminin “açık ve anlaşılır olma ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

H7: Muhasebe bilgi sisteminin “veri biriktirme ve işleme ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

Hipotezlerin test edilmesinde korelesyon analizinden yararlanılmıştır. Korelasyon analizi, değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü ölçmede yaygın olarak kullanılmaktadır. Korelasyon analizinde farklı yöntemler kullanmak mümkündür. Bunlar arasında en fazla kullanılan yöntemler Pearson ve Spearman yöntemleridir. Pearson yöntemi daha çok parametrik testler için kullanılırken, Spearman yöntemi ise nonparametrik testler için kullanılmaktadır (Yıldırım ve Diğerleri, 2001). Bu çalışmada, değişkenler beşli likert ölçeği ile düzenlenmiş olduğundan, hipotezlerin

test edilmesinde nonparametrik testlerin kullanılması daha uygundur. Bu nedenle, hipotezlerin test edilmesinde Spearman Korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

5.3 Araştırmanın Bulguları

5.3.1 Katılımcılara Yönelik Temel İstatistikî Bilgiler

Araştırmaya katılan şirketlere ve katılımcılara ilişkin temel istatistikî bilgiler aşağıda Tablo 1 eşliğinde sunulmuştur.

Tablo 1. Şirketler ve Katılımcılara Yönelik Temel İstatistikî Bilgiler

Cinsiyeti	f	(%)	İMKB'de Bulunma Süresi	f	(%)
Bay	21	70	1-3 yıl	3	10
Bayan	9	30	4 - 6 yıl	1	4
Toplam	30	100	7-10 yıl	6	20
Eğitim Düzeyi			11-13 yıl	6	20
Lise	1	3	14 -16 yıl	4	13
Yüksekokul	1	3	17-19 yıl	4	13
Üniversite	23	77	20 ve üzeri	6	20
Yüksek lisans	4	14	Toplam	30	100
Doktora	1	3	İç Denetçi Sayısı		
Toplam	30	100	Hiç yok	4	14
Şirketteki Pozisyon			1-5 kişi	16	54
Genel Müdür Yardımcısı	1	2	6-10 kişi	4	14
Muhasebe Müdürü	7	24	11-15 kişi	2	4
Finans Müdürü	5	17	16-20 kişi	0	0
Diğer	17	57	21 ve üzeri	4	14
Toplam	30	100	Toplam	30	100
Faaliyet Alanları			Şirketin Faaliyet Süresi		
Üretim	18	60	1-10 yıl	3	10
Hizmet	7	24	11-20 yıl	1	2
Finans	4	14	21-30 yıl	3	10
Holding	1	2	31-40 yıl	6	20
Toplam	30	100	41- 50	7	24
			51 ve üzeri	10	34
			Toplam	30	100

BAÜ
SBED
12 (21)

171

Katılımcıların %70 bay, %30'u ise bayanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %94'ü bir lisans ve lisansüstü program tamamlamıştır. Katılımcıların %2'si genel müdür yardımcısı düzeyinde iken, %24'ü muhasebe müdürü, %17'si finans müdürü düzeyinde yöneticidir. Araştırmaya katılan şirketlerin %60'sı üretim sektöründe %24'ü hizmet sektöründe %14'ü ise finans sektöründe faaliyet göstermektedir. Katılımcı şirketlerin %54'ünde 1 ile 5 arasında iç denetçi bulunmaktadır. Yine katılımcı şirketlerin %78'inin 30 yıldan daha fazla faaliyet süresinin bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcı şirketlerin % 34'ü 10 yıldan daha az süredir İMKB'de faaliyette bulunmakta iken, %46'sı 10 yıl ile 20 yıl arasında, %20'si ise 20 yıldan daha uzun bir süredir İMKB'de faaliyette bulunmaktadır.

5.3.2 Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi

Geçerlilik analizi, bir test veya ölçeğin ölçülmek istenen şeyi ölçme derecesidir (Altunışık, Coşkun ve Yıldırım, 2005). Bir ölçeğin geçerliliği, o ölçeğin teorik modelle açıklanan bir kavramı ne derece ölçtüğünün saptanmasına ilişkindir ve genellikle; tahmin geçerliliği, içerik geçerliliği ve yapısal geçerlilik isimleriyle belirtilen üç farklı geçerlilik esas alınarak değerlendirme yapılmaktadır. Tahmin geçerliliği, ölçeğin ölçtüğü nitelikle gözlenen nitelik arasındaki korelasyon derecesidir. İçerik geçerliliği, ölçeğin içeriğinin ne derece geçerli olduğunun ölçüsüdür. Davranış bilimlerinde çok yaygın olarak başvuru bu geçerlilik

Balikesir
Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü
Dergisi
Cilt 12 Sayı 21
Haziran 2009
ss.157-184

ölçüsünde genellikle konu ile ilgili uzman kişilerin görüşlerine başvurularak geliştirilen ölçeğin ne derece geçerli olduğu saptanmaktadır. Yapısal geçerlilik ise, ölçeğin tahmin ve içerik geçerliliğinin teorik nedenlerinin hangi ölçüde saptanabileceği ile ilgilidir (Kurtuluş, 1996). Yapısal geçerlilik, bir ölçeğin, ölçmek istenen şeyi ne kadar ölçebilip ölçemediği ile ilgilenmektedir. Geçerlilik analizinin, güvenilirlik analizinde olduğu gibi dayandığı belirli bir katsayı yoktur. Bu nedenle geçerlilik analizi daha çok kuramsal analizlerle yapılmaktadır. Ölçeğimizde içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla bu konuda uzman akademisyenler ile görüşülmüştür. Elde edilen sonuçlar neticesinde anketteki bazı soruların yanlış anlaşılmaya sebep olabileceği veya birden fazla anlamı çağırıştırabileceği söz konusu olabileceğinden ankette bazı eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca çalışma literatüre dayandığından içerik geçerliği mevcuttur.

Güvenilirlik Analizi, bir testin veya ölçeğin ölçmek istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesidir. Güvenilir bir test veya ölçek benzer şartlarda tekrar uygulandığında benzer sonuçları verir (Altunışık, Coşkun ve Yıldırım, 2005). Güvenilirlik katsayılarından sıklıkla kullanılan “Cronbach Alfa” katsayısıdır. Cronbach alfa katsayısı istatistik temelleri tutarlı ve tüm soruları dikkate alarak hesapladığından, testin genel güvenilirlik yapısını yansıtmaktadır. Güvenilirlik analizi toplam puanlar üzerine kurulu ölçeklere (likert ölçeği) dayalı araçların güvenilirliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Cronbach alfa katsayısı, 0 ile 1 arasında değişim gösterir. Aşağıda yer alan Tablo 2’de değişkenlere ait güvenilirlik analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. Değişkenlere Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Değişkenler	Soru Sayısı	Alfa Katsayısı (α)
Tüm Değişkenler	31	0,931
Muhasebe bilgi sistemi etkinliğine yönelik değişkenler	16	0,795
Kurumsal Yönetim İlkelerine yönelik değişkenler	15	0,921

Değişkenlerin içsel tutarlılığı için yapılan güvenilirlik analizi sonuçları, büyük ölçüde destekleyici niteliktedir. Alfa katsayısının pozitif değer alması sorular arasında pozitif korelasyonun olduğunu ve dolayısıyla, güvenilirlik modelinin bozulmadığını göstermektedir. Bu şekilde Cronbach’s Alpha değeri, Tablo 2’de görüldüğü gibi, tüm değişkenler için 0,931 hesaplanmış olup oldukça yüksek bir değerdir. Aynı zamanda muhasebe bilgi sistemi ilkeleri ve kurumsal yönetim ilkeleri açısından da alfa katsayısının 0,700’den büyük olduğu görülmektedir. Alfa katsayısının 0,700’den büyük olması değişkenlerin güvenilir olduklarına bir işaret olarak kabul edilir. Bu sonuç, ifadelerin, daha önce belirlenen, ilgili oldukları boyutların ölçülmesine anlamlı bir biçimde katkıda bulduklarını ifade etmektedir.

5.3.3 Kurumsal Yönetim Anlayışı İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

Türkiye’de kurumsal yönetim ilkelerinin belirlenmesi birçok ülke düzenlemelerinin değerlendirilmesi ile beraber temelde 1999 yılında yayınlanan “OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi” esas alınarak, Temmuz 2003’te SPK tarafından “SPK Kurumsal Yönetim Temel İlkeleri” başlıklı bir rehber ile yayınlanmıştır. 2005 yılında ise bu ilkeler OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri kapsamında revize edilerek tekrar yayınlanmış ve borsada işlem gören şirketlerin 2005 yılından itibaren yayınlacakları yıllık faaliyet raporları içerisinde kurumsal yönetim uyum raporuna da yer vermeleri hususunda zorunluluk getirilmiştir (Toraman ve Abdioğlu, 2008). Küresel çerçevede kurumsal yönetim anlayışı genel kabul görmüş dört ana ilke etrafında şekillenmektedir. Bunlar; adillik ve eşitlik ilkesi, şeffaflık ilkesi, hesap verilebilirlik ilkesi ve sorumluluk ilkesidir. Yayınlanan

rehberlerde her bir kurumsal yönetim ilkesi alt unsurları ile birlikte değerlendirilmektedir. Bu alt unsurlar, işletmelerin kurumsal yönetim derecelerinin belirlenmesinde önem arz etmektedir.

Anketimizde 5’li likert ölçeğine uygun bir şekilde sorulmuş 15 değişken kurumsal yönetim ilkeleri ile ilgilidir. Bu değişkenlerden üçü adillik ve eşitlik ilkesi ile ilgili, 3’ü şeffaflık ilkesi ile ilgili, üçü hesap verilebilirlik ilkesi ile ilgili ve altısı ise sorumluluk ilkesi ile ilgili ilkelerden oluşmaktadır.

Anket katılımcılarının şirketlerindeki uygulamaları dikkate alarak cevapladıkları kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin önemi ile ilgili anket sorularının analizi neticesinde bulunan ortalama, standart sapma ve sıralama verileri aşağıda Tablo 3 eşliğinde sunulmuştur.

Tablo 3. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Unsurları ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikî Bilgiler

Faktörler	Değişkenler	Ortalama	St.Sapma	Sıra
Adillik ve Eşitlik İlkesi	Genel kurullar usulüne uygun olarak yapılması	4.8000	0.48423	1
	Azınlık hakları korunması	4.4333	0.85836	10
	Bilgi alma ve inceleme hakkına riayet edilmesi	4.5667	0.67891	3
Şeffaflık İlkesi	Kamuoyuna sık sık açıklama yapılması	4.5667	0.67891	4
	İlişkili tarafların kamuya açıklanması	4.4667	0.73030	8
	Bilgilerin elektronik ortamda sunulması	4.6000	0.56324	2
Hesap Verilebilirlik İlkesi	İnsan kaynakları politikasının mevcut olması	4.3000	0.83666	14
	Menfaat sahiplerine yönelik şirket politikalarının mevcut olması	4.3667	0.85029	9
	Sosyal sorumluluğa önem verilmesi	4.4667	0.68145	7
Sorumluluk İlkesi	Kurumsal yönetim komitesinin kurulmuş olması	4.4000	0.81368	11
	Yönetim kuruluna sağlanan mali hakların bilinmesi	3.9667	0.96431	15
	Yönetim kurulu toplantılarının düzenli yapılması	4.3667	0.76489	13
	Yönetim kurulunda oluşturulan komitelerin bağımsız olması	4.5667	0.67891	5
	İşletme hakim ortaklarının profesyonel davranması	4.4000	0.72397	12
	İşletme yöneticilerinin profesyonel olması	4.5333	0.73030	6

Tablo 3 incelendiğinde, “yönetim kuruluna verilen mali hakların bilinmesi” sorusu haricinde diğer tüm soruların 4’ün üstünde ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yani şirket yöneticileri “yönetim kuruluna sağlanan mali hakların bilinmesi”nin dışındaki tüm etkenlerin yüksek oranda önemli olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer bir ifade ile yöneticiler, kurumsal yönetim anlayışı ilkelerini önemli görmektedirler. Ancak yönetim kuruluna sağlanan mali hakların herkes tarafından bilinmesinin kurumsal yönetim anlayışının başarısı için diğer etkenler kadar önemli olmadığını düşünmektedirler. Yöneticiler tarafından kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için en önemli görülen etken, genel kurulların usulüne uygun olarak yapılarak tüm pay sahiplerinin genel kurullara katılımının sağlanmasıdır. İkinci önemli ilke ise şirketle ilgili bilgilerin elektronik ortamda verilmesi ve bilgilere ulaşımın bu yolla kolaylaştırılmasıdır. Katılımcılar bu iki ilkeyi kurumsal yönetim açısından en önemli iki alt etken olarak görmektedirler.

Aşağıda yer alan Tablo 4’te ise kurumsal yönetim anlayışının temel ilkeleri ile ilgili tanımlayıcı istatistikî bilgiler verilmiştir.

Tablo 4. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Tanımlayıcı İstatistikî Bilgileri

Faktörler	Ortalama	S. Sapma	Sıra
Adillik ve Eşitlik İlkesi	4.6000	0.57669	1
Şeffaflık İlkesi	4.5444	0.47532	2
Hesap Verilebilirlik İlkesi	4.3778	0.59842	3
Sorumluluk İlkesi	4.3722	0.57848	4

Tablo 4’e göre, katılımcıların en önemli gördüğü ilkenin, pay sahipleri ile ilgili ilkeler olduğu anlaşılmaktadır. Yani küçük-büyük ortak ayırımı yapmaksızın tüm şirket ortaklarının haklarının korunması yöneticiler tarafından kurumsal yönetimin en önemli ilkesi olarak görülmektedir. Katılımcıların ikinci sırada önemli gördükleri ilke ise şeffaflık ilkesidir. Bu ilke, şirket yönetiminin, kamuoyuna sık sık açıklayıcı bilgiler vermeleri gerektiğini ifade etmektedir. Hesap verilebilirlik ilkesi ise katılımcılar açısından üçüncü sırada önemli ilke olarak görülmektedir. Hesap verilebilirlik, menfaat sahiplerine gerekli açıklamaların yapılması, menfaat sahiplerinin sık sık bilgilendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sorumluluk ilkesi ise katılımcılar tarafından dördüncü derecede önemli olarak değerlendirilmiştir. Tablo 4’ün ortaya koyduğu sonuca göre, katılımcılar açısından kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri farklı önemlilik derecesine sahiptir. Ancak bu sonuç ilkelerin bazılarının önemiz olduğu anlamına gelmemektedir. Katılımcılar, tüm ilkeleri yüksek oranda önemli olarak değerlendirmişlerdir. Çünkü tüm ilkeler 4’ün üzerinde ortalamaya sahiptirler. Buna göre, katılımcıların yani şirket yöneticilerinin kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin hepsini önemli gördükleri ancak bu ilkelerden adillik ve eşitlik ilkesini en önemli olarak gördükleri, yönetim kurulunun sorumluluklarının açıklanmasını ise diğer ilkelere göre daha az önemli gördükleri söylenebilir. Araştırmanın ortaya koyduğu bu sonuç, yapılmış birçok çalışmanın sonucu ile tutarlılık arz etmektedir. Örneğin; Sakarya ve Özmen (2008), tarafından yapılan çalışmada, yöneticilerin kurumsal yönetim anlayışı ilkelerine karşı algıları araştırılmış ve araştırma sonunda, yöneticilerin kurumsal yönetime olumlu baktıkları sonucuna varılmıştır. Varış, Küçükçolak, Erdoğan, ve Özer (2001), tarafından IMKB Araştırma Müdürlüğü adına yapılan çalışmada ise, şirket yönetimlerinin çoğunun kurumsal yönetim ilkelerinin önemini bilincinde oldukları sonucuna varılmıştır.

5.3.4 Muhasebe Bilgi Sistemi İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikî Bilgiler

Muhasebe bilgi sistemi ile finansal bilgi sistemi birbiriyle çok yakın ilişki içerisinde olan bilgi sistemleridir. Bu nedenle bazı çalışmalarda, finansal bilgi sistemi muhasebe bilgi sistemi yerine kullanılabilir. Literatürde finansal bilgi sistemi; maliyet muhasebesi, genel muhasebe, sorumluluk muhasebesi, karlılık muhasebesi, nakit bütçeleme, kar planlaması ve sermaye bütçelemesinin bir üst unsuru olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeple, muhasebe bilgi sisteminin geniş kapsamda finansal bilgi sistemi olarak algılanması mümkündür (Sürmeli, 1978)

Sürmeli, “Finansal Bilgi Sistemi” adlı kitabında finansal bilgi sisteminin ilkelerini açıklamıştır. Bu ilkeler, uygun maliyeti ilkesi, raporlama ilkesi, insan etkeni ilkesi, örgüt yapısı ilkesi, açık ve anlaşılır olma ilkesi ve veri biriktirme ve işleme ilkesi olarak sıralanmıştır. Aynı ilkeler, 2003 yılında Karacaer ve İbrahimoglu (2003), tarafından yapılan bir çalışmada muhasebe bilgi sisteminin ilkeleri olarak ele alındığı görülmektedir. Özbek (1992), tarafından yapılan bir çalışmada muhasebe bilgi sisteminin alt unsurları, finansal bilgi sisteminin alt unsurları ile aynı şekilde tanımlanmış ve sıralanmıştır. Bu nedenle, muhasebe bilgi

sistemini en iyi şekilde temsil edecek değişkenler olarak bu ilkeler kabul edilmiş ve anket sorular bu ilkeler çerçevesinde hazırlanmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 5’de muhasebe bilgi sistemi ilkeleri ile ilgili alt unsurların tanımlayıcı istatistikî bilgileri sunulmuştur.

Tablo 5. Muhasebe Bilgi Sistemi İlkelerinin Unsurları İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikî Bilgiler

Faktörler	Değişkenler	Ortalama	St.Sapma	Sıra
Uygun Maliyet İlkesi	Yüksek maliyet endişesi	4.0333	0.99943	16
Raporlama İlkesi	Düzenli bir mali tablo ve raporlama sistemi mevcuttur	4.8667	0.34575	1
	Düzenli şekilde finansal raporlar hazırlanmaktadır	4.8667	0.34575	2
	Düzenli olarak işletme bütçeleri hazırlanmaktadır	4.5667	0.89763	8
İnsan Etkeni İlkesi	Çalışanların bilgi ve tecrübeleri	4.7000	0.53498	6
	Çalışan elemanların yeterlilikleri	4.3333	0.92227	14
Örgüt Yapısı İlkesi	Kırtasiye ve bürokrasi endişesi	4.5667	0.56832	9
	İşletme bilgi sisteminin etkinliği	4.6667	0.47946	7
	İç kontrol sisteminin etkinliği	4.5000	0.68229	11
Açık ve Anlaşılır Olma İlkesi	Denetim faaliyetlerine önem verme	4.5000	0.62972	12
	İç denetim faaliyetlerine önem verme	4.7000	0.53498	5
	Muhasebe standartlarına önem verme	4.4667	0.77608	13
	Denetim standartlarına önem verme	4.5667	0.56832	10
Veri biriktirme ve İşleme İlkesi	İşlemlerin günü gününe kayıt altına alınmaları	4.0333	0.99943	15
	Hesap planlarının geliştirilmesi	4.8667	0.34575	3
	İşlemlerin anında belgelendirilmeleri	4.8667	0.34575	4

Tablo 5’de kurumsal yönetim anlayışının başarılı olmasında etkili olduğu düşünülen muhasebe bilgi sistemi ilkelerinin alt unsurları ile ilgili temel tanımlayıcı istatistikî bilgilere yer verilmiştir. Genel olarak Tablo 5 değerlendirildiğinde tüm ortalamaların 4’ün üzerinde olduğu görülmektedir. Bunun anlamı, katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin tüm alt öğelerini, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olmasında önemli bir faktör olarak gördükleridir. Ayrıca Tablo 5’de, tüm muhasebe bilgi sisteminin alt öğelerinin önemli görülmesine rağmen, bu alt öğeler içinde, “düzenli bir mali tablo ve raporlama sisteminin mevcudiyeti” ile “düzenli olarak finansal raporlama hazırlama”nın en önemli öğeler olduğu görülmektedir. “Hesap planlarının geliştirilmesi” ve “işlemlerin anında belgelendirilmesi” öğeleri ise katılımcılar tarafından kurumsal yönetim anlayışına etki eden daha az önemli muhasebe bilgi sistemi alt öğelerinden oldukları düşünülmektedir. Kurumsal yönetim anlayışına etki eden en az önemli muhasebe bilgi sistemi alt öğesi ise “yüksek maliyet endişesi”nin olduğu tespit edilmiştir.

Muhasebe bilgi sisteminin ilkelerinin bir bütün olarak analiz edilmesi ile elde edilen sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 6 eşliğinde sunulmuştur.

Tablo 6. Muhasebe Bilgi Sistemi İlkelerinin Tanımlayıcı İstatistikî Bilgileri

Faktörler	Ortalama	S. Sapma	Sıra
Uygun Maliyet İlkesi	4.0333	0.99943	6
Raporlama İlkesi	4.7667	0.38307	1
İnsan Etkeni İlkesi	4.5167	0.33434	4
Örgüt Yapısı İlkesi	4.1667	0.45275	5
Açık ve Anlaşılır Olma İlkesi	4.6667	0.40648	2
Veri Biriktirme ve İşleme İlkesi	4.5778	0.46265	3

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların muhasebe bilgi sistemi ilkelerinin tamamını kurumsal yönetim anlayışının başarısında önemli olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Çünkü 5’li likert ölçeğine göre sorulan yargıların ortalaması 4’ün üzerindedir. Ancak katılımcılar tüm muhasebe bilgi sistemi ilkelerinin kurumsal yönetim anlayışının başarısında önemli olduklarını düşünmelerine rağmen bu ilkelerin ortalamaları birbirinden farklıdır. Buna göre katılımcılar muhasebe bilgi sistemi ilkelerden “raporlama ilkesi”ni kurumsal yönetim anlayışını başarıya ulaştırmada en önemli ilke olarak görmektedirler. Bu anlamda, ikinci önemli ilke ise “açık ve anlaşılır olma” ilkesidir. Üçüncü sırada önemli görülen ilke ise “veri biriktirme ve işleme” ilkesidir. En az önemli olan ilke ise “uygun maliyet” ilkesidir. Bu durumda katılımcılar, raporlama, açıklık ve anlaşılabilirlik, arşivleme ve kaydetme ilkelerinin kurumsal yönetim anlayışının başarıya ulaşmasında en önemli ilkeler olarak görürken, maliyet ilkesini en az önemli ilke olarak görmektedirler.

Tablo 6’dan anlaşılacağı üzere kurumsal yönetim anlayışında etkili olan en önemli unsur raporlama ilkesidir. Bu sonuç, Baker ve Wallagey (2000), tarafından yapılan çalışmada, kurumsal yönetim ile finansal muhasebe sistemi arasında ilişki olduğu sonucu ile uyum göstermektedir. Lucas (1975), tarafından yapılan çalışmada ise, muhasebe raporlarının kullanılması durumunda kurumun amaçlarına ulaşmada daha başarılı olacağı sonucuna varılmıştır. Tablo 6’da yer alan sonuçlar ise daha önce yapılan bu çalışmaları destekler niteliktedir.

5.3.5 Muhasebe Bilgi Sistemi İle Kurumsal Yönetim Anlayışı Arasındaki İlişki

Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasındaki ilişki birçok akademisyen tarafından kabul edilmekte ve ilişkiye yönelik teorik açıklamalarda bulunmaktadır. Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi bir saha çalışması ile ortaya koyan bir çalışmaya literatürde rastlanılmamıştır. Yabancı literatür incelendiğinde, çalışmaların tamamına yakınında kurumsal yönetim ile şirket performansı, hisse değeri, şirket değeri, hisse senetleri performansı, finansal performans ve karlılık gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Yerli literatürde ise kurumsal yönetim ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkiyi oraya koymaya yönelik bir çalışma bulunamamıştır. Bu nedenlerle, mevcut çalışmada kurumsal yönetim ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkinin istatistiki olarak test edilmesi amaçlanmıştır.

Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkinin ortaya konulabilmesi için, ankette 5’li likert ölçeği ile sorulmuş sorulardan yararlanılmıştır. Bu nedenle önce muhasebe bilgi sistemi ilkeleri ile ilgili sorulara katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları alınmış daha sonra kurumsal yönetim ilkeleri ile ilgili sorulara katılımcıların verdikleri cevapların ortalaması alınmıştır. Bu iki ortalama, SPSS istatistik programında korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Spearman korelasyon analizi sonunda tespit edilen bulgular aşağıda Tablo 7’ eşliğinde sunulmuştur.

Tablo 7. MBS ile KY Arasındaki İlişki

	Kurumsal yönetim
Muhasebe bilgi sistemi	.786 ^{***}

^{***} 0.01 anlamlılık düzeyini işaret etmektedir.

Tablo 7'ye göre, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönde güçlü bir ilişki mevcuttur. Bu sonuca göre H1 hipotezi kabul edebilmektedir. Bir başka ifadeyle, muhasebe bilgi sisteminin etkinliği, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışının başarı düzeyini çok yüksek düzeyde artırdığı söylenebilmektedir. Bu sonuç birçok akademisyenin muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasındaki doğrusal bir ilişki olduğu savını destekler niteliktedir. İşletmeler, kurumsal yönetim uygulamasında başarıya ulaşabilmek için mutlaka muhasebe bilgi sistemini gözden geçirmeli, iç kontrol sistemlerini yeniden yapılandırmalıdır. İşletmelerde, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için adillik, şeffaflık, açıklık, sorumluluk gibi ilkelerin uygulanması gerektiği, bu ilkelerin uygulanabilmesi içinde muhasebe bilgi sistemi içerisinde etkin bir raporlama sisteminin olması, etkin bir örgüt yapısının olması, yeterli sayıda ve yetkin personel olması, etkin bir kayıt sistemi ve etkin bir arşiv sisteminin bulunması gerekmektedir. Muhasebe bilgi sistemi, sayılan tüm nitelikleri taşıyorsa, hangi yönetim anlayışı olursa olsun başarılı olamayacağı genel kabul gören bir olgudur. Bu nedenlerle, kurumsal yönetim anlayışının işletmelerde başarılı olabilmesi için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde çalışması gerektiği söylenebilmektedir. Genel olarak muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki olmakla birlikte, bu ilişkinin ilkeler bazında ne düzeyde olduğu da önem arz etmektedir. Bu nedenlerle muhasebe bilgi sistemi ilkeleri ile kurumsal yönetim ilkeleri arasındaki ilişki ayrı ayrı test edilmiş ve sonuçlar aşağıda yer alan Tablo 8 eşliğinde sunulmuştur.

Tablo 8. Muhasebe Bilgi Sistemi İlkeleri İle Kurumsal Yönetim İlkeleri Arasındaki İlişki

	Adillik ve Eşitlik İlkesi	Şeffaflık İlkesi	Hesap Verilebilirlik İlkesi	Sorumluluk İlkesi
Uygun Maliyet İlkesi	.027	-.100	-.014	.271
Raporlama İlkesi	.642^{***}	.437^{**}	.555^{***}	.655^{***}
İnsan Etkeni İlkesi	.260	.163	.366[*]	.464^{**}
Örgüt Yapısı İlkesi	.308[*]	.395^{**}	.309[*]	.557^{***}
Açık ve Anlaşılır Olma İlkesi	.765^{***}	.700^{***}	.610^{***}	.825^{***}
Veri biriktirme ve İşleme İlkesi	.689^{***}	.538^{***}	.590^{***}	.643^{***}

^{*}, ^{**} ve ^{***} sırasıyla 0.10, 0.05 ve 0.01 anlamlılık düzeyinde kabul edilen hipotezleri göstermektedir.

Tablo 8'e göre muhasebe bilgi sisteminin "Uygun Maliyet İlkesi" ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistiki olarak herhangi bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Buna göre, katılımcılar, muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinde dikkate alınan uygun maliyet ilkesinin, kurumsal yönetimde herhangi bir öneminin bulunmadığını düşünmektedirler. Bir başka ifadeyle, şirket yöneticilerinin, kurumsal yönetimin başarısında, maliyet endişesinin yersiz olduğuna, maliyet endişesi ile başarılı olmanın mümkün olmadığına inanmakta oldukları söylenebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, H2 hipotezi kabul edilememektedir.

Tablo 8 incelendiğinde, muhasebe bilgi sisteminin "Raporlama İlkesi" ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre, muhasebe bilgi sisteminin raporlama ilkesi ile kurumsal yönetimin adillik ve eşitlik, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki

mevcuttur. Bir başka ifadeyle, katılımcıların, muhasebe bilgi sisteminde düzenli bir mali tablo ve raporlama sisteminin işlenmesi, kurumsal yönetim anlayışının başarısı için gerekli olduğunu düşündükleri söylenebilir. Yani muhasebe bilgi sisteminde raporlama sisteminin hızlı, düzenli ve doğru bir şekilde çalışması, pay sahiplerinin haklarının korunması, kamuoyunun aydınlatılması, menfaat sahiplerinin bilgilendirilmesi ve yönetim kurulu ile ilgili bilgilerin yayınlanması için gerekli olduğu söylenebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, H3 hipotezi kabul edilebilmektedir.

Tablo 8 incelendiğinde, muhasebe bilgi sisteminin “insan etkeni ilkesi” ile bazı kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Analize göre, katılımcılar, çalışan personelin kişisel beklentilerinin kurumsal yönetim anlayışındaki eşitlik, adillik ve şeffaflık ilkelerinin yerine getirilmesinde fazla bir öneminin olmadığını düşünmekte ancak hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkelerinin yerine getirilmesinde önemli olduğu düşüncesinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumda, H4 hipotezi adillik ve eşitlik ile şeffaflık ilkeleri açısından kabul edilemezken, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri açısından ise kabul edilebilmektedir.

Tablo 8 incelendiğinde, muhasebe bilgi sisteminin “Örgüt Yapısı İlkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönlü bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bunun anlamı, katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinde önemli bir yer tutan başarılı bir örgüt yapısının, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olmasını da pozitif yönde etkilediğini düşündükleri söylenebilir. Yani güçlü bir örgüt yapısının, kurumsal yönetimde adillik ve eşitliği sağlayabileceği, kamuoyunun aydınlatılmasında şeffaflığı sağlayabileceği, menfaat sahiplerinin bilgilendirilmesi açısından hesap vermeyi kolaylaştırabileceği düşünülmektedir. Bu durumda, H5 hipotezi kabul edilebilmektedir.

Tablo 8’e göre, muhasebe bilgi sistemindeki “açıklık ve anlaşılabilirlik ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu durumda, H6 hipotezi kabul edilebilmektedir. Bir başka ifadeyle, şirket yöneticileri, muhasebe bilgi sisteminde “açıklık ve anlaşılabilirlik” ilkelerine uygun bir şekilde hareket edilmesi durumunda, kurumsal yönetim anlayışının da çok büyük bir ihtimalle başarılı olacağını düşündüklerini söylemek mümkündür.

Tablo 8’deki veriler incelendiğinde, muhasebe bilgi sisteminin “veri biriktirme ve işleme ilkesi” ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuca göre, H7 hipotezi kabul edilebilmektedir. Bunun anlamı, şirket yöneticilerinin, muhasebe bilgi sisteminde, düzenli bir kayıt sistemi ile düzenli bir arşiv sisteminin, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için önemli bir unsur olduğunu düşünmeleridir.

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kurumsal yönetim anlayışı, şirketlerin tüm faaliyetlerini çevreleyen bir üst yapıyı ortaya koymakta olup, ilişkide bulunan tüm çıkar gruplarına karşı belirli ilkeler ve kurallar çerçevesinde yönelmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Kurumsal yönetim anlayışı kamunun aydınlatılması ve şeffaflık kavramları ile ilgili ilkelere yer vermektedir. Bu ilkeler çerçevesinde, şirketlerin pay sahiplerine yönelik olarak bilgilendirme politikası oluşturmaları ve bu politikalara sadık kalarak periyodik finansal tablo ve raporlarda yer alacak bilgileri doğru, açık ve şeffaf bir şekilde kamuya açıklamalarını öngörmektedir. Bu bağlamda işletmelerde etkin bir kurumsal yönetim anlayışının geçerliliği, büyük ölçüde, iyi bir muhasebe bilgi sisteminin kurulmuş olmasına bağlıdır. Zira kurumsal yönetim anlayışı ve

uygulama mekanizmaları (yönetim kurulu, denetim komitesi) güvenilir bir muhasebe bilgi sisteminden güç sağlayacaktır. İşletme ile ilgili karar alıcı grupların doğru bir karara ulaşabilmesi noktasında, muhasebe bilgi sistemi işletme yönetimlerine son derece değerli bilgiler sağlamaktadır. Muhasebe bilgi sistemi, yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirerek, işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlama amacındadır (Sürmeli ve Diğerleri, 2001). Bir diğer ifade ile muhasebe bilgi sistemi, günümüzün modern, ekonomik ve finansal dünyasının değişmez kaynağı olup, işletmelerin daha verimli ve adil olma yolunda ilerlemelerinde temel katkı unsurudur (Degos , 2008).

Muhasebe bilgi sisteminin, işletme bilgi sisteminin ayrılmaz bir parçası olması sebebiyle, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde işleminin gerekli olduğu düşünülür. Ancak muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasında var olduğu düşünülen bu ilişkiyi ampirik bir çalışma ile ortaya koymak bu çalışmanın ana amacı olarak belirlenmiştir. Bu amaçla, 7 hipotez geliştirilmiştir. Ana hipotez, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasında istatistiki olarak pozitif yönlü bir ilişkinin varlığına yöneliktir. Altı yardımcı hipotez ise, muhasebe bilgi sistemi ilkeleri ile kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönlü bir ilişki olup olmadığına yöneliktir. Analizlerde Spearman Korelasyon yöntemi kullanılarak, hipotezler test edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular çerçevesinde varılan sonuçlar aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Yöneticilerin kurumsal yönetim anlayışına yönelik düşüncelerini ortaya koymaya yönelik hazırlanan 5 likert ölçeğindeki sorulara, katılımcı yöneticilerin büyük çoğunluğunun 4 ve üzerinde puan verdiği tespit edilmiştir. Bunun anlamı, katılımcıların, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için, SPK tarafından yayınlanan Kurumsal Yönetim İlkelerini önemli gördükleridir. Bir başka ifadeyle, katılımcılar kurumsal yönetim anlayışı ilkelerini ve bunlarla ilgili alt ilkeleri önemsemekteler ve kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için bu ilkelerin önemli birer faktör olduğunu düşünmektedirler.

Yöneticilerin, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olmasında etkili olabilecek muhasebe bilgi sistemi ilkeleri ile ilgili 5’li likert ölçeği ile hazırlanmış sorulara 4 ve üzerinde puan verdikleri tespit edilmiştir. Bunun anlamı, yöneticilerin, muhasebe bilgi sistemi ile ilgili ilkelerinin kurumsal yönetim anlayışının başarılı olmasında önemli faktörler olduğunu düşünmeleridir. Bir başka ifade ile yöneticiler, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için muhasebe bilgi sistemi ilkelerinin dikkate alınması gerektiğini ve bu ilkelerin etkin bir şekilde uygulanması gerektiğini düşünmektedirler.

Muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasında bir ilişki olup olmadığını ölçmek amacıyla geliştirilen H1 hipotezi, Spearman Korelasyon analizi sonucuna göre kabul edilmiştir. Test sonuçlarına göre, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bunun anlamı, katılımcı yöneticilerin muhasebe bilgi sisteminin işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesi durumunda kurumsal yönetim anlayışının bundan pozitif yönde etkileneceğini düşünmeleridir. Bu durumda, muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin kurumsal yönetim anlayışının başarılı olmasında önemli unsurlardan biri olduğu söylenebilir.

Çalışmada ayrıca, muhasebe bilgi sisteminin ilkeleri olarak sayılan “uygun maliyet”, “raporlama”, “insan etkeni”, “örgüt yapısı”, “açıklık ve anlaşılabilirlik” ve “veri biriktirme ve işleme” ilkeleri ile kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri olan

“adillik ve eşitlik”, “şeffaflık”, “hesap verilebilirlik” ve “sorumluluk” ilkeleri arasındaki ilişki spearman korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Analiz sonucunda, muhasebe bilgi sisteminin “uygun maliyet ilkesi” ile kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Muhasebe bilgi sisteminde detaylı bir bilgi sistemi kurmanın her zaman etkili olmayacağı kabul edilir. Yani ayrıntılı bir bilgi sisteminin hantallığı yol açabileceği ve maliyetleri artırabileceği düşünülür. Bu sebeple, işletmelerde, ayrıntılı bilgi sistemi yerine, maliyeti düşük ancak istenen tüm bilgileri tam ve zamanında üreten bir bilgi istemi kurmanın daha faydalı olacağı kabul edilir. Kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinde maliyet endişesi yoktur. Bundan dolayı, muhasebe bilgi sisteminin uygun maliyet ilkesi ile kurumsal yönetim ilkeleri arasında ilişki oraya çıkmaması beklenen sonuçtur. Ayrıca, analizde, muhasebe bilgi sisteminin “insan etkeni” ilkesi ile kurumsal yönetim ilkelerinden “adillik ve eşitlik” ve “şeffaflık” ilkeleri aralarında bir ilişki tespit edilememiştir.

Analizde muhasebe bilgi sistemi ilkelerinden “raporlama”, “örgüt yapısı”, “açıklık ve anlaşılabilirlik” ve “veri biriktirme ve işleme” ilkeleri ile kurumsal yönetim anlayışının tüm ilkeleri arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, raporlama ilkesi ile kurumsal yönetim anlayışı arasında istatistikî olarak pozitif yönlü bir ilişki çıkmasının anlamı, muhasebe bilgi sisteminde etkin bir raporlama sisteminin kurumsal yönetim anlayışının başarısında önemli bir etken olduğunun düşünülmesidir. Bir başka ifade ile muhasebe bilgi sisteminde etkin bir raporlama sisteminin, kurumsal yönetim anlayışında pay sahiplerinin haklarının korunmasına yardımcı olacağı, kamuoyunun aydınlatılması ve şeffaflık açısından yararlı olacağı, menfaat sahiplerine gerekli tüm açıklamaların yapılmasında kolaylık sağlayacağı ve yönetim kurulunun hak ve sorumluluklarını açıklamada yardımcı olacağıdır.

Analiz sonucunda muhasebe bilgi sisteminin “örgüt yapısı” ilkesi ile kurumsal yönetim anlayışının tüm ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur. Bunun anlamı, etkin bir örgüt yapısının, kurumsal yönetim anlayışının başarısında önemli bir etken olduğudur. Bir başka ifade ile muhasebe bilgi sistemindeki etkin bir örgüt yapısının kurumsal yönetim anlayışındaki pay sahiplerinin haklarının korunmasına, kamuoyunun aydınlatılmasına, menfaat sahiplerine gerekli açıklamaların yapılmasına ve yönetim kurulunun hak ve sorumluluklarının açıklanması gibi ilkelerin uygulanmasına olanak tanıyacağıdır.

Analiz sonucunda ortaya çıkan bir başka sonuç ise muhasebe bilgi sisteminin “açıklık ve anlaşılabilirlik” ilkesi ile kurumsal yönetim anlayışının tüm ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunmasıdır. Bunun anlamı, açık ve anlaşılabilir bir bilgi sisteminin, kurumsal yönetim anlayışını pozitif yönde güçlü bir şekilde etkilediğidir. Bir başka ifade ile muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin açık ve anlaşılabilir olması, kurumsal yönetim anlayışındaki tüm ilkeleri olumlu yönde etkilemektedir.

Analizin bir diğer sonucu ise muhasebe bilgi sisteminin “veri biriktirme ve işleme” ilkesi ile kurumsal yönetim anlayışının tüm ilkeleri arasında istatistikî olarak pozitif yönde güçlü bir ilişki tespit edilmesidir. Bunun anlamı, muhasebe bilgi sistemi içerisinde sistemli bir şekilde belge ve veri saklama ve gerçeğe uygun kayıtlar yapmanın kurumsal yönetim anlayışı ilkelerinin tamamını olumlu yönde etkilediğidir. Bir başka ifade ile gerçeğe uygun kayıtlar yapılması ve bu kayıtlar sonucunda elde edilen bilgilerin sistemli bir şekilde saklanması, aynı zamanda da kurumsal yönetim anlayışının varlığı içinde önemli bir etken olduğunu söylemek mümkündür.

Son olarak, kurumsal yönetim anlayışının başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için muhasebe bilgi sistemine önem verilmesi gerektiği, kurumsal yönetim anlayışı ile muhasebe bilgi sistemi arasında önemli derecede pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- A. Aysan M. (2007). Muhasebe ve kurumsal yönetim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 35, 17-23.
- Akyüz, Y., Görmüş, A.Ş., ve Bektaş, Ç. (2008) Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilginin artan ekonomik değeri ve işletmeler üzerindeki etkileri. <http://www.paribus.tr.googlepages.com/akyuz2.doc>, 17.01.2008, 1-10
- Altunışık, R., Coşkun, R ve Yıldırım, E.(2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Atabey, N.A., Yılmaz, B. ve Ay, M. (2005). Avrupa birliği'ne katılım sürecinde muhasebenin sosyal sorumluluk kavramı açısından "kurumsal yönetim". *IV. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- Baker, C. R. and Wallagey, P.(2000). The future of financial reporting in europe: its role in corporate governance. *The International Journal of Accounting*, Vol. 35, No. 2, 173- 187
- Baş, T. (2006). *Anket nasıl hazırlanır, uygulanır, değerlendirilir*. Ankara: Seçkin Yayınları. 4. Baskı.
- Bayri, O.(2006). Hesap verebilirlik ve hesaplaşabilirlik (Accountability) kavram ve kültürü içinde muhasebenin rolü ve önemi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV)*, Cilt:8, Sayı: 2, 125-14.
- Bekçioğlu, S. ve Diğerleri.(2006). Muhasebe ortamındaki güncel değişimler ve finansal olmayan raporlama (global raporlama girişimi ve bir örnek olay). *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Yıl: 5, Sayı:17, 19-36.
- Bozkurt, N.(2000). *Muhasebe denetimi*. Alfa Basım ve Dağıtım.
- Bushman, R.M. ve Smith, A.J. (2001). Financial accounting information and corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*, Vol: 32, 237-333.
- Clark, W ve W. ve Demirağ, İ. (2002). *Enron the failure of corporate governance*. JCC 8 Greenleaf Publishing.
- Chung, K., Wright, P. and Kedia, B. (2003). Corporate governance and market valuation of capital and R&D investments. *Review of Financial Economics*, 12: 161 – 172.
- Çukurçayır, M.A. (2002). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Degos, J.G. Muhasebenin geleceği geleceğin muhasebesiyle uyumlu mu?, *Muhasebe ve Finansman Dergisi (mufad)*, sayı: 37, ocak 2008, 205-221
- Demir, B. (2005). Üniversitede kazanılan iletişim becerilerinin muhasebe mesleğindeki önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 27, 117-124.

BAÜ
SBED
12 (21)

181

Balikesir
Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü
Dergisi
Cilt 12 Sayı 21
Haziran 2009
ss.157-184

- Dinç, E. ve Kaya, U. (2006). Muhasebe meslek mensuplarının “meslek ahlak kuralları” açısından hizmet satın alanlar tarafından algılanma biçimi üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi (MUFAD)*, Yıl:5, Sayı:17, 139-151.
- Doğan, A, Tañç, A ve Güngör Tañç, Ş. (2004). Felaketten kurtarma planı ve muhasebe bilgi sistemi: Kayseri’deki büyük ölçekli sanayi işletmeleri üzerine bir araştırma. *Osmangazi Üniversitesi, İ.İ.B.F, 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Eskişehir, 295-305.
- Doğu, M.(2003). Kurumsal yönetim düzenlemeleri. *Sermaye Piyasası Kurulu Meslek Personeli Derneği Dergisi*, Sayı:8, <http://www.spk-mpd.org/dergi08.doc>, 17.10.2008
- Ege, İ.(2004). KOBİ’lerde kurumsal yönetimin finansal açıdan öneminin sözlü tarih yöntemiyle analizi. *KOBİ’lerin Halka Açılması ve Sermaye Piyasası Üzerine Etkileri Kongresi*, Muğla Üniversitesi İİBF ve Sermaye Piyasası Kurulu, Muğla.
- Gökdeniz, Ü. (2005). İşletmelerde muhasebe bilgi sistemine yaklaşım. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 27, 86-93
- Güzel, T. ve Mersin, Z. (2007). Bilgi teknolojilerinin işletmelerin muhasebe uygulamalarında yarattığı değişim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 35, 172-177.
- Hair, J.F; Joseph, F. ve Diğerleri.(1998). *Multivariate data analysis*. Prentice Hall; 5 Edition.
- Hiraki, T., Inoue, H., Ito, A.; Kuroki, F., and Masuda, H. (2003) Corporate governance and firm value in japon: evidence foram 1985 to 1998, pacific – *Basin Finance Journal*, 239-265.
- Karacaer, S. ve İbrahimoglu, N.(2003). İşletme yönetiminde muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol, verimlilik ilişkisi ve önemi. *H.Ü.İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 211-228.
- Kısakürek, M.M ve Pekcan, A. (2005). Muhasebenin ürettiği bilgiye farklı açılardan bakışlar. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 107–125.
- Koçel, T. (2003) *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Kurtuluş, Kemal. (1996). *Pazarlama araştırmaları*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın, İşletme Fakültesi Yayınları, Yayın No:28.
- Küçükçolak, A ve Özer, L. (2004). Kurumsal yönetim ilkelerinin sermaye piyasalarının gelişimine ve şirket performansına etkileri. *Türkiye İktisat Kongresi*, DPT Yayını, 149-173.
- Lucas, H.C. (1975). The Use of an accounting information system, action and organizational performance. *Accounting Review*, 50:4, 735-746
- Millstein I. M.(1998). Corporate governance-improving competitiveness and access to capital in global markets. *OECD Publications*, <http://.oecd.org/daf/governance.htm>., 04.09.2008
- Mugan Ş., C. ve Akman, N.(2000). Bilgi sistemleri, teknoloji ve muhasebe uygulamalarına ve eğitimine etkileri. *XIX. Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu*, Antalya.
- OECD Principles of Corporate Governance, 2004, <http://www.oecd.org>, 12.09.2008

- Özbek, C.Y. (1992) Muhasebe bilgi sisteminin organizasyonu. *Verimlilik Dergisi*, MPM Yayınları.
- Özdemirci, F. ve Cengiz, A.(2007). Kurumsal bilgi kaynakları ve bilgi yönetimi, institutional knowledge sources and knowledge management. *Türk Kütüphaneciliği*, 21:2,164-185.
- Özkol, A.E., Çelik, M ve Gönen, S. (2005) Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ve muhasebenin sosyal sorumluluğu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 27, 134-145
- James, P., Krishnan, R., Padman, R. and Kaplan, D. On Data Quality Assesment in Accounting Information Systems, *Information Systems Research*, [http://www.bmgt3-notes.umd.edu/.../0864f52f22be7b9f852567eb006da644/4cd7f7bc253dff3985256a480069daa5/\\$FILE/aisisr.pdf](http://www.bmgt3-notes.umd.edu/.../0864f52f22be7b9f852567eb006da644/4cd7f7bc253dff3985256a480069daa5/$FILE/aisisr.pdf), 17.01.2008, 1-35
- Pesqueux, Y.(2005). Corporate governance and accounting systems: a critical perspective. *Critical Perspectives on Accounting*, 16, 797–823.
- Romney, M.B., Steinbart, P.J and Cushing, B.E.(1997) *Accounting information systems*. Seventh Edition, Addison-Wesley Publishing Co.
- Sermaye Piyasası Kurulu (2004). Kurumsal yönetim uygulama anket sonuçları. SPK.
- Shelton, R.J. (1998). The importance of governance in the modern economy. *New Corporate Governance for the Global Company International Conference*.
- Sürmeli, Fevzi ve Diğerleri. (2001). *Muhasebe bilgi sistemi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:532.
- Şakrak, M. (1997). *Maliyet yönetimi*. İstanbul: Yasa Yayınları.
- Şehirli, K.(1999). Kurumsal yönetim, araştırma raporu. *SPK Denetleme Dairesi*, Sayı: 14-4/55-3.
- Şenver B.(2005). Türkiye etik değerler merkezi vakfı kurucusu. *Röportaj*, <http://www.tedmer.org.tr>, 13.03.2008.
- Toraman, C. ve Abdioğlu, H. (2008). İMKB kurumsal yönetim endeksinde yer alan şirketlerin kurumsal yönetim uygulamalarında zayıf ve güçlü yanları: derecelendirme raporlarının incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı: 40, 96-109
- Tuzcu, M.A.(2003). *Halka açık şirketlerde kurumsal yönetim anlayışı: İMKB-100 örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türedi, H. (2007). *Denetim*. Trabzon: Celepler Maatbacılık.
- Türkiye Bankalar Birliği-TBB (1999). Şeffaflık ve Sorumluluk Uluslar arası Mali Krizler Mali sistemlerin Güçlendirilmesi Konularında Çalışma Grupları Raporları, Kasım, s.11, www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Transparency.doc, 10.12.2005
- Varış, M., Küçükçolak, A., Erdoğan, O. ve Özer, L., (2001). Sermaye piyasalarında kurumsal yönetim ilkeleri. *İMKB Dergisi Özel Sayısı*, Yıl 5, Sayı:19, 167-171.
- World Bank (1999), Ukrainian corporate governance manual.

- Xu, H. (2003). Critical success factors for accounting information systems data quality, university of southern queensland. s.1, <http://www.eprints.usq.edu.au/1526/> - 26k, 10.01.2008
- Yıldırım, E ve Diğerleri (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Yılancı, M. (2001). Muhasebe bilgi sistemi, iç kontrol ve verimlilik üçgeni. *Muhasebe Bilim ve Dünya Dergisi, (MÖDAV)*, Cilt:3, Sayı:3, 37-50.

Yard. Doç. Dr. Engin DİNÇ

1966 yılında Trabzon'un Arsin ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 1992 yılında KTÜ-İİBF-İşletme Bölümünü bitirdi. 1994 yılında KTÜ-SBE'de 50D kadrosuna Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1996 yılında KTÜ-SBE-İşletme ABD'nde Yüksek Lisansını tamamladı. 2001 yılında KTÜ-SBE-İşletme ABD'nde "Sanayi İşletmelerinde Genel Üretim Giderlerinin Denetimi ve Bir Uygulama" adlı tez çalışması ile doktor unvanını aldı. 2002 yılında KTÜ-İİBF-İşletme Bölümü-Muhasebe Finansman ABD'na Yardımcı Doçent olarak atandı. Halen aynı üniversitede görev yapmakta olan DİNÇ, bekâr olup İngilizce bilmektedir.

Yard. Doç. Dr. Hasan ABDİOĞLU

1979 yılında, Trabzon'un Yomra ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da, lise öğrenimini ise Trabzon'da tamamladı. 2001 yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İ.İ.B.F, İşletme Bölümünü bitirdi. Aynı yıl, Karadeniz Teknik Üniversitesi, S.B.E, İşletme Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak yüksek lisansa başladı. Anılan Enstitü'de, 2003 yılında, yüksek lisans tezini tamamlayarak, bilimsel uzman derecesi aldı. Ayrıca 2004 yılında, Maliye Bakanlığınca açılan "Vergi Denetmenliği" yarışma sınavını kazanarak, Gelir İdaresi Başkanlığı, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nda Vergi Denetmen Yardımcısı olarak görevine ve Marmara Üniversitesi, S.B.E, İşletme Anabilim Dalı'nda doktora eğitim programına başladı. 2007 yılında Doktora tezini tamamlayarak, doktora derecesi aldı. 2008 yılında Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İ.İ.B.F, İşletme Bölümü, Muhasebe-Finansman Anabilim Dalında, Yrd. Doç. Dr. olarak görevine başladı. Halen aynı fakültede görev yapan ABDİOĞLU, evli olup, İngilizce bilmektedir.